

DOMAČI PRIJATELI

Mesečnik za zabavo in pouk.

Izhaja koncem meseca. Naročnina letno 20° — Din, poluletno 11° — Din. Posamezna številka 2° — Din. Izdaja konzorcij „Domačega prijatelja“. — Odgovoren za izdajateljstvo in uredništvo urednik Emil Podkrajšek. — Upravnik agr. Vladimir Sergejev. — Uredništvo in uprava: Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 24. — Tiskali J. Blasnika nasl. v Ljubljani. — Odgovoren Mihael Rožanec.

~ ~ ~ ~ ~ Vsebina. ~ ~ ~ ~ ~

Rapalske rože. (*† Zofka Kvedrova.*) — Škrlatni plašč Rapallo. (*Griša.*) — Tagore o fašizmu v Italiji. — Izgnancem. (Narodnim mučenikom). (*Radivoj Peterlin-Petruška.*) — Zadnja učna ura. (*Po Alfonzu Daudetu.*) — Našim. (*R. Maister.*) — Sporočilo. (*Dušan Simić.*) — Škoda povzročena po nasilstvih slovanskemu prebivalstvu v Julijski Krajini. — Svetovni panoptikum. (*J.*) — Govor poslanca Besednjaka v rimskem parlamentu dne 13. maja 1926. — Italijanski humor. — Ročno delo. — Tehnika. — Smešnice.

Vsem našim
rodbinam priporočamo

KOLINSKO CIKORIJO

pravi izvrstni
pridatek za kavo.

PROJA DIŠAVE

Zapomni si, da upo-
rabljam samo dišave
z znamko „PROJA“,
ki so zajamčeno pri-
stne, dobre in čiste.

Spoznavalci strojev kupujejo le
PFAFF šivalne
stroje,

ki so med vsemi najboljši in priporočljivi
za rodbino, obrt in industrijo.

Solidne cene. Plačljivo tudi na obroke.

V zalogi samo pri tvrdki:

IGN. VOK,

LJUBLJANA, Tavčarjeva ulica št. 7.
NOVOMESTO, Glavni trg.

POPPAEA izdelki so vsakomur dostopni!

50 gr Eau de Cologne 15 Din

100 " " " " 28 "

55 gr Eau dentifrice ustna voda 18 Din,
katero preizkušeno in priznano od raznih
znanstvenikov priporoča

Société Anonyme Poppaea.

Paris — Ljubljana — Leipzig

Lepa rešitev
kočljivega problema
je novi

pisalni stroj

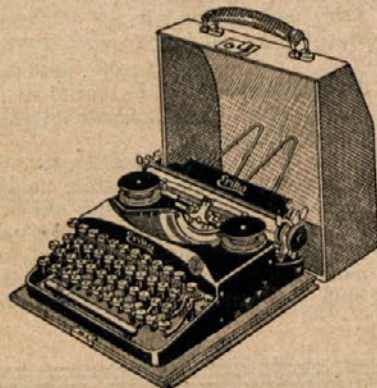
ERIKA

modela 5

The Rex Co.

Ljubljana, Gradišče 10.

Prospekti brezplačno!

Razpošiljalnica „Universal“

d. z o. z.

Ljubljana, Tržaška cesta št. 26.

Ilustrirani
ceniki na zahtevo!

Razpošilja po povzetju:

- Št. 1100. **Prešite odeje** iz satina, prešite z dobro vato ročno delo mera 130 x 185 cm Din 225.—
- Št. 1101. Isto z licem na obe strani, obrobljeni z žnoro Din 248.—
- Št. 1102. **Rožasta odeja**, svileni satin, zelo okusna Din 356.—
- Št. 1120. **Blazine** iz baržuna s slikami, iz svile itd. napolnjene od Din 90.— do Din 300.— za komad.
- Št. 1121. **Perje** za blazine (čeških čistilnic) dobro dvostransko čiščeno, Cena kg Din 65.—
- Št. 1122. Isto, dobro čiščeno in sortirano, cena za kg Din 150.—
- Št. 1123. **Puh**, najfinejša, odbrana cena kg Din 235.—

TEHNIČNI BIRO

ARH. IVAN ZUPAN

Izvršuje načrte vsakojakih zgradb, zunanjo in notranjo arhitekturo, interijerje, proračune; stavbno vodstvo, strokovna mnenja, dekoracije i. t. d.

LJUBLJANA, Gradišče štev. 13.

Napake, storjene pri projektiranju in gradnji stanovanjskih hiš, gospodarskih in tvorniških poslopij imajo dalekosežne posledice. V večini slučajev jih ni mogoče več popraviti. Eventuelne naknadne preureditve prostorov so zvezane z visokimi stroški.

Zato se obrnite predno projektirate in gradite na nepristranskega tehnika, ki Vam bo stal z nasvetom na strani in bo ščitil Vaše interese. Nasveti stavbnega podjetnika ne morejo biti za Vas v vsakem slučaju merodajni, ker je podjetnik primoran kriti predvsem svoje lastne interese.

S tehničnim zastopstvom zvezani stroški so minimalni v primeri s tem, kar si lahko v vsakem slučaju prihranite na gradbenih stroških, poznejših popravilih, preureditvah itd., če so načrti racionalno zasnovani in je tudi stavba tehnično brezhibna. Zato se obračajte pisмено ali ustmeno na edino tehnično pisarno te vrste, ki sama nima interesa na izvršitvi gradbenih in drugih profesionalnih del, ker ščiti v vsakem slučaju le stavbnega gospodarja. Izkoristite naše dolgoletne izkušnje v tehničnem pravnem oziru in nam sporočite Vaš cenj. naslov, da Vam moremo staviti podrobno oferto.

DOMAČI PRIJATELJ

Mesečnik za zabavo in pouk.

Leto I.

31. oktobra 1927.

Štev. 10.

Izhaja koncem meseca. — Naročnina letno 20 Din, polletno 11 Din. — Posamezna št. 2 Din. Izdaja: Konzorcij „DOMAČEGA PRIJATELJA“. — Odgovoren za izdajateljstvo in uredništvo urednik Emil Podkrajšek. Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 24. — Upravnik agr. Vladimir Sergejev, istotam. Tiskali J. Blasnika nastl. v Ljubljani. Odgovoren Mihael Rožanec.

† Zofka Kvedrova:

Rapalske rože.

Gospe naših diplomatov so prejele v San Margeriti po podpisu rapalske pogodbe divne kite rož, kakor se je to brzojavno sporočilo naših novinam.

Gospe, ali vam ni šinila v obraz rdečica ponosa? Silnega, ogromnega ponosa? — Katera diplomatska gospa je prejela v našem času tako drago cvetje?

Rapalske rože! Gotovo so divno duhtele. Pa saj to niso bile rože. To so bila srca naših mest in naših sel, naših otokov — srca prodana tujincu. Kaj je Kleopatrino vino, v katerem je bilo raztopljeno najdragocenejše biserje starega veka? — Mušica objestne žene.

Ali tisto cvetje, ki ste ga prejele, o gospe naših diplomatov, tam v San Margeriti, je bilo izraz kurtoazije nekoga, ki je v pogodbi s šibkejšim protivnikom prejel v dar šeststotisoč duš našega naroda! Zmagovalec je bil lahko zadovoljen in je lahko dal predivne rože lepim gospem naših diplomatov.

Kaj niste plakale gospe? Da ste vsaj zaplakale in s solzami orosile tiste drage in prekrasne, a tako bedne in nesrečne rože! — Ali ve ste se bržčas nasmehljale le z vljudnim in prijaznim nasmehom odličnikov onim, ki so vas obdarovali, ne misleč na to, kako drage, kako drage so one rože za moj narod. Šeststotisoč duš je dal moj narod za one rože!

Niste ve krive, lepe gospe, da je prišlo tako. Niti vaši možje. Ne pravim tega. Mi vemo vsi, naš narod sam, sam je kriv zavoljo svojih sporov v domači hiši, zavoljo nesloge, da so bile one rože, ki ste jih prejele, tako drago, tako strašno drago plačane. In tudi usoda je

kriva. Da je nekega starca v Washingtonu dve, tri leta kasneje zadela kap, one rože, ki ste jih prejele, bile bi nekoliko cenjene za moj narod. Vseeno.

Ali vendar, da ste zaplakale, da ste s solzami orosile one drage rapalske rože, bi bilo lepše pred Italijani in pred našimi. Naj bi vedeli oni, da so gospe naših diplomatov hčerke naroda, ki je izgubil šeststotisoč duš, hčerke, ki žalujejo, kakor žaluje tudi tisti del naroda, ki je moral ostati pod tujim krovom.

Davno so že ovenele rapalske rože, ki so jih položili Italijani v vaše roke. Morda bo nekoč tudi ona rapalska pogodba samo še kos papirja brez vrednosti. Vse pogodbe ovenejo, vse verige popokajo, ako ostane narod živ in zdrav, ako raste in napreduje.

Srečni, ki bodo dočakali tudi ta dan, ko se bo razširil krov naše hiše na vse sinove in hčere našega plemena in naše krvi.

Čujem odmev silnih glasov naših mladeničev, kako prepevajo po naših mestih in naših selih, po vseh naših zaslužjenih krajih, kako prepevajo silno in veličastno pesem:

Hej Slovani, naša reč slovanska živo klije,
dokler naše verno srce za naš narod bije.
Živi, živi duh slovanski, bodi živ na veke!
Grom in peklo, prazne vaše proti nam so stekle!

Še silneje, še silneje grmi odmev. Čujte jo vi vsi: naj vas plaši, naj vas opominja, naj vas hrabri povsod, povsod, kjer živi naš rod: doma in zunaj po vsem svetu, kjer koli žive naši:

Črna zemlja naj pogrežne tega, kdor odpade!

Griša:

Škrlatni plašč Rapallo.

*Kdo ve za nas,
ki smo nedavni čas
polagali molče
svobodi na altar
um in srcé?*

*Mordà res več ne veste,
London, Pariz in Rim,
za naše rdeče ceste?*

*Mordà vam je premalo,
da vam je jagnje dalo
nedolžno svojo kri?*

*Ko sedli ste za mizo
in rezali pravico,
ste vzeli nam v zasmeh
Trst, Istro in Gorico.*

*In srca naša zlata
ste gnali od Pilata
k Herodu in v zahvalo
nam dali plašč Rapallo —
škrlatni plašč Rapallo.*

Tagore o fašizmu v Italiji.

Na svojem evropskem potovanju se je ustavil Tagore v Italiji, kjer ga je sprejel tudi Mussolini. Mnogi listi so nato prinesli vest, da se je indijski pesnik izrazil pohvalno o fašizmu. Ko so pa prišle te vesti Tagoreju na uho, je takoj pisal nekemu svojemu prijatelju v Anglijo pismo, kjer ugotavlja svoje mnenje o fašizmu. Tagorejevo pismo se glasi:

Dragi prijatelj! Jaz sem v zelo težkem konfliktu. Čutim ljubezen in hvaležnost do italijanskega naroda in zelo visoko cenim njegovo odkritosrčno in radodarno občudovanje zame. Na drugi strani se pa ona Italija, ki se je pokazala v fašizmu, zelo oddaljuje moji idealni predstavi te dežele, ki bi jo v svojem srcu rad tako varno čuval. Navdaja me trdno upanje, da to gibanje ni v soglasju z bistvom Italije, da je le hipen izbruh površja njenega življenja. Pojavi v tem gibanju, ki — odkar sem zapustil Italijo — dnevno prihajajo na moje uho, me tembolj bolijo, ker sem dobil od prebivalstva te dežele zatrdilo spoštovanja do moje osebe.

Kakor veste, sem obiskal prvič Italijo radi vabila v Milan. Mnogo časa potrebuješ, da spoznaš duha naroda, malo, da čutiš njegovo srce, če se ti samo od sebe odpre. Kratko dobo sem bival v mestu, že v tej kratki dobi sem spoznal, da me je ljudstvo ljubilo. Priznanje lahko po pravici ali krivici zahtevaš kot zaslužen, ljubezen pa je za vsakogar, ki jo je deležen, presenečenje. Jaz sem bil od tega presenečenja zelo ginjen, ko sem v Italiji dobil ljubeče prijatelje in ne samo ljubeznive gostitelje. Bil

sem zato zelo žalosten in skoro v zadregi, ko sem nenadoma zbolel in sem moral proti domu, še predno sem se mogel odzvati svojim obvezam v drugih mestih. Nato je sledil velikanski Mussolinijev dar mojemu institutu, skoroda popolna knjižnica italijanske literature. Zelo me je presenetilo. V tem pozdravu sem začutil dotik z osebnostjo, ki je bila zmožna, izraziti se tako neposredno s primernim dejanjem neomejene velikopoteznosti.

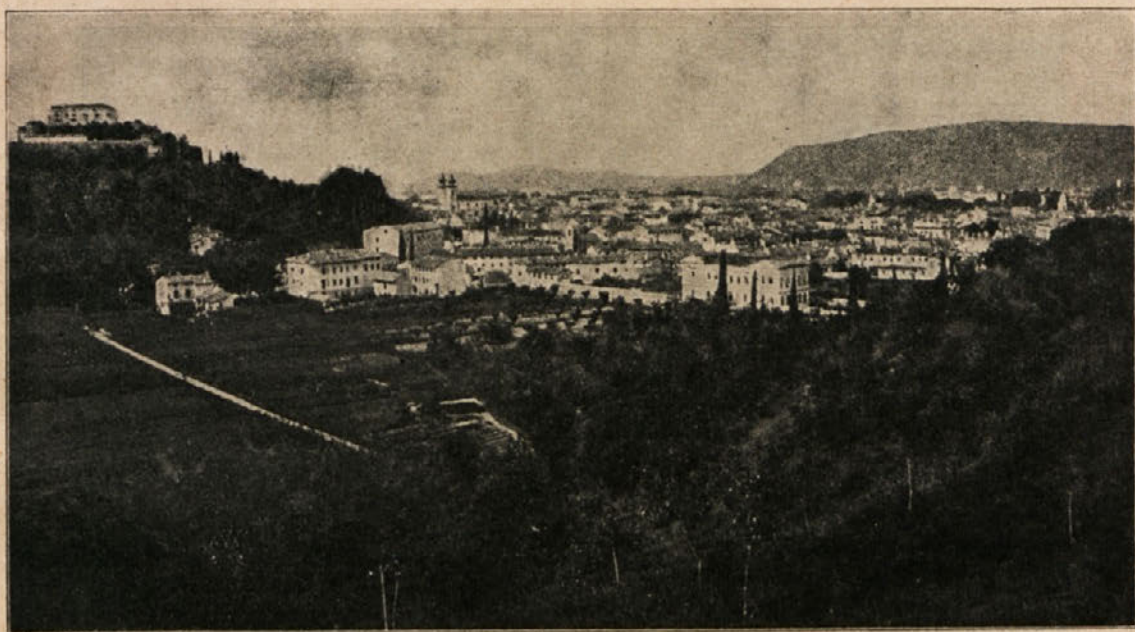
To je olajšalo moj sklep, obiskati Italijo drugič, kljub pomislekom, ki so jih povzročile vesti o značaju fašističnega gibanja, ki so dosepele v Indijo. Iz literature, ki sem jo bil spoznal, sem lahko posnemal, da je to gibanje vsebovalo elemente, ki so nasprotovali mojim lastnim idealom; da je uspeh tega gibanja temeljil na trpinčenih človeških življenjih in v tujino izgnanih človeških stremeljenjih, da je bilo omadeževano od zarote, ki je zavdajala svoje udarce na skritem, in ki je gnal koruptno evropsko politiko k neprikritemu barbarstvu. V zadnjem času smo pa izgubili vso vero v vesti iz zapadnih dežel, ki so vsebovale obojestranske obdolžitve. Saj je javna tajnost, da smatrajo vsi večji zapadni narodi za potrebno, da vzdržujejo poleg armade, mornarice in zračnih vojnih sil tudi organizacijo čez ves svet razširjene lažnjive propagande. Nisem imel niti nagnjenja, niti namena stikati po politiki katerekoli evropske dežele in zato sem želel, ko sem prišel v Italijo, ostati nevtralen...

Tokrat nisem bil deležen gostoljubnosti italijanskega naroda, nego Mussolinijeve, v nje-

govem svojstvu predsednika italijanske vlade. To je bil brezdvomno čin prijaznosti zame, toda bila je tudi kolikortoliko nesreča; kajti vedno in povsod so oficijelna potovanja sicer zelo udobna, toda pomikajo se po predpisani poti programa, ki je preveč utesnjen, — da bi mogel voditi do pomembnih krajev, ali do drzne individualnosti — in ki oskrbuje posetnika le s posebno izbranimi drobtinami doživljanja.

Mnenja, ki sem jih mogel slišati v ozračju nemira, so bile enoglasne in navdušene hvalnice Mussolinija, češ, da je rešil Italijo propada v skrajno kritičnem trenutku njene zgodovine. V Rimu sem spoznal nekega profesorja, moža resnične duševnosti, pacifista, ki je bil popolnoma prepričan, ne samo o potrebnosti, o

bi jaz kdaj mogel podpirati gibanje, ki neusmiljeno tepta svobodo besede, ki usiljuje predpise, ki so proti vesti vsakega posameznika, in ki gre krvavo pot nasilja in tajnega zločina. Zopet in zopet sem ponavljal, da je agresivni duh nacionalizma in imperializma, katerega spoštljivo goji večina zapadnih narodov, nevarnost za ves svet. Demoralizacija, ki jo ta duh vzbuja v evropski politiki, ima gotovo slabe vplive, posebno na vzhodne narode, ki so brez orožja proti zapadnim metodam izkoriščanja. Nespametno, da, celo zločinsko bi bilo od mene, da bi izražal svoje občudovanje za političen ideal, ki javno razglša svojo brezpogojno udanost napram brutalni sili, kot gonilno silo civilizacije. Da ni barbarstvo povsem nezdružljivo z materialnim blagostanjem, to bi

Solna Gorica.

filozofiji fašizma. Nisem poklican, da bi sodil tudi potrebnosti fašizma, toda imam pomisleke, kar se tiče njegove filozofije. *Saj je zelo lahko, pripraviti si primerno filozofijo, da se z njeno pomočjo omili surovost dejanj, ki se natiem protivijo naši vesti.* Zelo sem bil presenečen, ko sem čul iz ust gorečih patriotov, da je italijanski narod pokazal s svojim nepremišljenim impulzivnim bistvom nezmožnost vladati samega sebe in da bi moral raditega — po neizbežni logitiki dejstev — trpeti, da ga vodijo od zunaj krepke roke.

Toda to so dejstva, ki se tičejo posredno in edinole Italije. Da res obstajajo, so podvomili včasih celo evropski kritiki. Toda naj bo že kakorkoli, *metoda in princip fašizma se tičeta vsega človeštva, in absurdno je misliti, da*

se še priznalo. Toda cena je strašno visoka in usodepolna. Ta kult brezvestnega nasilja — kot nositelja nacionalizma, neti plamen mednarodne zavisti, plamen, ki mora povzročiti splošen požar in strašno orgijo opustošenja. Poguba, ki izvira iz te nalezljive moralne zablode, je velika, ker so prišla dandanes človeška plemena v tesen medsebojni stik in ker proces uničevanja, ki je že kje začel, deluje dalje v strašno zvečanem obsegu. Kako so mogli pripisati meni, ki mi je vse to znano, da bi pospeševal ta brezbožni požar, v katerem gorijo človeške žrtve?

Zabavalo me je, ko sem v fašističnem časopisu bral članek, čegar pisec silno grmi nad panteistično filozofijo pasivnega in meditaciji udanega vshoda. S tem je primerjal silno sa-

mozavest in omamnost mrzlične delavnosti, katero je, — kakor priznava pisec — povzel njegov narod po svojih modernih mojstrih v Ameriki. To je vzbudilo v meni sum, da je ideja fašizma morda inficirana od one strani Atlantskega oceana. V tem članku je nezavedna ironija v dejstvu, da pisec v tej zvezi imenuje na slavnosten način ime krščanstvo, one vere, ki ima svoj izvor na vshodu...

Fašistično glasilo je, kakor vse kaže, fascinirano od upanja na gospodarsko povzdigo naroda, na račun moralnega samospoštovanja ljudstva. Toda, to je vendar tako, kakor če ubiješ gos zaradi njegovih zlatih jajec. Pri starih civilizacijah je suženjstvo ljudstva res postavilo za hip mogočne stolpe tiranstva. Toda ta suženjski duh je neprestano izpodjedal te-

duše, — nič, razen političnega instrumenta, na čigar inozemski zgled strmi z zavistnim pogledom. Prihajamo v Evropo, da bi se naučili obvladovanja tega instrumenta, kar se je posrečilo Japonski. Ali mora priti k nam naš prijatelj — fašistovski filozof, da zaznamuje našo politično nemoč, ki se je razvila iz tega, da je bila svoboda izročena za stoletja avtoriteti tesno se zapirajočega rezervoarja koncentrirane sile — medtem ko on zavrača naš veliki ideal duhovne svobode, ki temelji na tej filozofiji: da je neomejena resnica povsod in da je dostopna za vsakogar, na ta način, da odstrani svetlobo zatemnjujočo oviro svoje lastne osebe?

* * *

Gotovo Vas bo zanimalo, kakšen utis je naredil name pogovor z Mussolinijem. Le dva-

Reški zaliv. Pogled iz zasušnjene Istre proti svobodni jugoslovanski obali.

melj, dokler se stolpi niso zrušili v prah in prispevali za človeštvo le razvaline, v katerih strašijo častitljivi duhovi.

V prastarih časih je bila država v Indiji le del ljudstva. Večji del ljudstva si je v občin-skih zadrugah vladal sam. Dinastije so se menjavale, ljudstvo pa je bilo vedno tako močno, da je izvedlo vse ono, kar mu je bilo važno za življenje. To ga je obvarovalo, da ni propadlo v barbarstvo in je dalo naši kulturi kontinuiteto skozi stoletja političnih sprememb. Naši zapadni mogotci so uničili to temeljno strukturo naše civilizacije, civilizacije, ki je temeljila na obveznostih najožjega človeškega sorodstva. Tako ni narodu danes preostalo nič drugega, s čemer bi izrazil svoj skupni duh, svojo ustvarjajočo voljo in bi mogel doumeti ugled svoje

krat sem bil z njim skupaj, in najino srečanje je bilo vsakokrat zelo kratko, najbrže radi težav medsebojnega sporazumevanja, radi počasnega in neprestano prekinjenega tolmačevega posredovanja.

V dvorani, ki se je zdela še večja radi pomanjkljive opreme, je imel Mussolini svoj sedež v oddaljenem kotu. Mislim, da na ta način pridobi toliko časa, da opazuje bližajočega obiskovalca, in možnost, da se pripravi na način občevarja z njim. Ko mi je stopil nasproti, da bi me pozdravil, si sprva nisem bil prav gotov njegove identitete. Kajti v primeri z njegovo velikansko slavo — ni velik. Ko pa je prišel v mojo bližino, me je presenetila orjaška oblika njegove glave. Spodnji del obraza, ustnice, smehlaj, izdajajo čudno nasprotje gornjemu

delu. Od takrat sem mnogokrat premišljal, če ni v njegovi naravi skritega obotavljanja, boječega dvoma, kar je človeško. Taka primes negotovosti pri oblastni osebnosti napravi njegovo odločilno moč še čuječnejšo in močnejšo, zaradi morečega boja v njegovem lastnem značaju. Toda to je le domneva.

Za umetnika je zelo srečen slučaj, če more srečati osebnost, ki samotno stopa med onimi, ki so le odlomki vedno se premikajoče, naprej pehane množice. Taki možje tvorijo zgodovino, in ne moremo si kaj, da bi ne bili v skrbeh, da bi ti mogli svojo učinkovitost za večno zamuditi na ta način, da bi porabili vso moč v to, da bi pograbili sedanost za vrat in bi jo pustili obležati mrtvo za bodočnost. Taki

Pošteno pa moram priznati, da ne morem svojemu utisu popolnoma zaupati, kajti dobil sem ga od bežnega pogleda na Mussolinija, in poleg tega je name vplival močan utis okolice, v katero sem bil postavljen. Bili so časi, ko se je zgodovina ponorčevala iz marsikaterega človeka in zaradi srečanja slučajev povzdignila postave v bistvu brezpomembnih oseb v parodijo veličine. Taka pokveka resnice najde včasih ugodno priliko, ne zato, ker imajo te vrste ljudje neobičajno moč v sebi, ampak ker reprezentirajo neobičajno slabost onih, katere vodijo. Tako nastane lažna slika resnici neodgovarjajoče prikazni in domišljija se tako razvname, da se pojavi občutek spoštljive bojazni in pretiranega pričakovanja. Da te tiranstvo trpinči, bi se že še prenašalo, da te pa prevara

Trst. Pogled na luko in slovenska predmestja Škorkljo, Rojan in Greto.

ljudje niso redki, ki so si ustvarili svoj svet v divjem vrtincu s tem, da so steptali človeški material v oblike svojih mogotskih sanj, da so slednjič obtežili zgodovino z obeljenim okostjem svoje kratkotrajne slave, medtem ko so živeli drugi, vesele duše, ki so s svojo lučjo resnice in čarom ljubezni napravili puščave rodovitne na brezkončne daljave hvaležnih let.

Moje pismo je postalo zelo dolgo. Upam pa, da mi to oprostite, če pomislite, da sem na ta način mogel razjasniti svojo sodbo o skušnjah v Italiji in obenem razložiti situacijo, v katero so me postavili.

zavede k oboževanju lažiideala, je ponižujoče za vse obdobje, ki mu je podvrženo. Če je Italija pridobila z brezsrčno politiko le minljiv dobiček, tedaj naj ji bo odpuščena odgovornost za to, kar se je zgodilo. Za nas pa, ki stojimo zunaj in ki verujemo v idealizem, ne more biti take opravičbe. In zaradi tega bi storili bolje, da bi počakali, predno bi izkazali svoje spoštovanje oseb, ki je bila nenadoma, po katastrofi usiljena naši pozornosti — da bi počakali, dokler bi v teku časa ne padle vse tančice, ki so bile stekane okrog pestrobrojnih senzacij hipa. —

Vsaka dežela — posebno pa vsaka svobodna dežela — je socialno trdna, ako ima нравstveno in duševno

dobre voditelje; kjer pa primanjkuje teh, ne vzdrže vse druge prednosti ognjene preizkušnje sreče in nesreče.

Pestalozzi.

Radivoj Peterlin-Petruška:

Izgnancem.

(Narodnim mučenikom.)

*Pregnani z gor v nižin nezdrave kraje,
odtrgani od vsega, kar najslajše!
Da mogel bi do vaših vrat zleteti*

*in vas v ljubezni vse, prav vse objeti
in reči vam v tolažbo: Tam odzad
že brusi jeklo vaš slovanski brat!*

Zadnja učna ura.

Tistega jutra sem zamudil šolo; bal sem se, da bom kaznovan, ker nam je gospod Volarič rekel, da bo izpraševal slovnico, jaz pa se nisem naučil niti besedice. Za hip mi je prišlo na misel, da bi ne šel v šolo in bi pobegnil kam preko polj.

Dan je bil topel in jasen. V bližnjem gozdu so žvrgoleli kosi in na sosedovem travniku, za žago, so se vežbali Italijani. To me je vabilo bolj kakor slovnica, toda premagal sem se in stekel urno proti šoli.

Ko sem šel mimo županove hiše, sem videl, da se zbirajo vaščani pred zamreženo desko za oglase. S te deske so nam že dve leti oznanjali vse slabe novice: nove davke, hišne preiskave, prepovedi veselice itd. Zato se nisem niti ustavil. Mislil sem samo: „Kaj neki bo zopet?“

Ko tako hitim čez cesto, mi zakliče kovač Možina, ki je tam bral s svojim vajencem razglas: „Nikar se ne žuri tako, dečko, še prežgodaj prideš v šolo“. Mislil sem, da se norčuje iz mene in ves zasopel sem prisopihal na malo šolsko dvorišče. Navadno je vladal v šoli že v začetku pouka velik hrup, ki se je slišal na cesti; to je bil ropot, pomešan s skupnim glasnim ponavljanjem nalog. Nekateri so si mašili ušesa, da bi se lažje učili. Vmes pa je tolklo po klopih veliko učiteljevo ravnilo in je ukazovala njegova glasna beseda: „Mir!“

Zanašal sem se na zmešnjavo, da se prikradem neopaženo do svoje klopi. Ali prav danes je bilo vse mirno, kakor v nedeljo zjutraj. Skozi odprto okno sem videl tovariše, ki so sedeli na svojih prostorih, in učitelja, ki je hodil gor in dol s svojim strašnim ravnilom pod pazduho. Zdaj je bilo treba odpreti vrata in se priplaziti neslišno do svojega prostora. Lahko si mislite, kako so se mi tresle hlače! Ali nič se mi ni zgodilo! Učitelj me je pogledal brez jeze in je rekel prijazno: „Pojdi na svoj prostor, Tonček. Začeli smo brez tebe“.

Sedel sem brž v svojo klop. Šele sedaj, ko me je minil prvi strah, sem opazil, da ima učitelj tisto črno suknjo in tisto črno ovratnico, ki jo je navadno nosil samo takrat, kadar je prišel k nam gosp. nadzornik. In nad vsem raz-

redom je ležalo nekaj nenavadnega in svečnega. Nabolj me je presenetilo, ko sem zagledal na koncu sobe, v klopih, ki so bile drugače prazne, nekaj vaščanov. Bili so tihi, kakor mi: bivši župan, stari Lavrič, bivši pismonoša in še več drugih. Vsi so se mi zdeli žalostni. Lavrič je imel s seboj star, na robu razškrban abecednik. Držal ga je odprtega na kolenih. Preko njega pa so ležali veliki naočniki.

Čudil sem se, kaj vse to pomeni, ko stopi naenkrat gospod učitelj na kateder in začne z istim resnim glasom, s katerim me je sprejel:

„Otroci, danes sem zadnjikrat med vami. Iz Rima je prišel ukaz, da se sme odslej v šolah po Primorju poučevati samo italijanski jezik... Prosim vas, bodite pozorni...“

Te besede so me razburile. Galjoti! To ste torej nabili na županstvu!

Moja zadnja slovenska ura! In jaz znam komaj pisati! Z mojim učenjem je torej konec! Butec bom ostal celo svoje življenje. Kako mi je bilo zdaj hudo za ves izgubljeni čas in za vse tiste ure, ki sem jih zamudil, ko sem stikal za gnezdi ali se kopal v Soči. Moje knjige, ki so se mi malo prej zdele tako puste in težke, moja slovnica, moje zgodbe sv. pisma, so se mi videli naenkrat kakor dobri prijatelji, ki jih bom težko zapustil. Pri misli, da se gospod učitelj poslovil od nas, da ga ne bom videl več, sem pozabil na vse kazni in na vse udarce z ravnilom.

Ubogi gospod učitelj!

Na čast te zadnje učne ure je torej oblekel svojo praznično obleko. In zdaj sem tudi razumel, zakaj so prišli starejši vaščani v šolsko sobo: kakor bi hoteli reči, da jim je žal, da niso prišli večkrat k nam. To je bila obenem tudi nekaka zahvala učitelju za njegovo zvesto štiridesetletno službovanje.

Vse to sem premišljeval, ko sem začel svoje ime. Bil sem na vrsti, da odgovorim na pamet. Kaj bi bil dal, ko bi bil mogel zdaj povedati vsa tista slovniška pravila na glas, razločno, brez napake! Toda že pri prvih besedah sem obtičal in se majal v klopi. V srečo mi je tolklo, kakor kladivo in nisem si upal

dvigniti glave. Slišal sem le gospoda učitelja, ki mi je rekel:

„Ničesar ti ne bom očital, Tonček, saj si že dovolj kaznovan... Tako je pač. Vsak dan si pravimo: saj je še dovolj časa, jutri se bom že naučil... Zdaj, vidiš, kaj se godi. To je bila tista velika nesreča za nas, da smo s svojo izobrazbo vedno odlašali na jutri. Zdaj nam pravijo Italijani: Kaj! Vi hočete biti Slovenci, ko še pisati ne znate po slovensko... Pri vsem tem pa nisi ti sam največ kriv, dragi Tonček. Mi vsi si imamo marsikaj očitati. Vaši stariši niso dovolj skrbeli za to, da bi se vi učili. Rajši so vas pošiljali na pašo, ali na polje. In tudi jaz sam. Ali si nimam ničesar očitati? Ali vas nisem šestokrat pošiljal škropit moj vrt, mesto da bi pisali naloge? In kadar ste hoteli iti ribe loviti, ali vam nisem brez pomisleka dal prosto.“

Tedaj nam je začel učitelj počasi govoriti o slovenskem jeziku, da je najlepši, najizrazitejši in najkrepkejši jezik na svetu, da ga moramo ohraniti in ga ne smemo nikoli pozabiti, kajti narod, ki je zaslužjen in vendar ohrani svoj jezik, obdrži v svojih rokah ključ svoje ječe.

Nato je vzel slovnico in nam čital vaje. Začudil sem se, kako vse razumem. Vse, kar nam je povedal, se mi je zdelo lahko, prelahko. Mislim tudi, da nisem še nikoli tako vneto poslušal in da ni gospod učitelj še nikoli s tako potrpežljivostjo razlagal. Kakor da nam je hotel, revež, še pred odhodom v en mah vtepti v glavo vse svoje znanje.

Po končani slovenski uri smo imeli lepopisje. Za ta dan nam je pripravil gospod učitelj čisto nove liste, na katerih je bilo pisano z okroglo pisavo: Primorje, Slovenija... Zdelo se je, kakor da po celem razredu plapolajo zastavice, obešene nad našimi klopmi. Da ste videli, kako so vsi pridno pisali in kakšna tišina je vladala v sobi. Slišalo se je samo škrtanje peres po papirju. Za trenotek je pribrenčalo v sobo nekaj hroščev. Nihče se ni zmenil za nje, niti najmanjši ne, ker so se vsi trudili, da napišejo senčne črte z kar največjo

vestnostjo, kakor da je tudi to slovenščina. Na strehi so tiho grulili golobje, in rekel sem si sam sebi: „Mar bodo tudi nje prisilili, da bodo grulili po italijansko?“ Zdaj pa zdaj sem dvignil oči od knjige in sem videl učitelja, kako je stal nepremično za mizo ter opazoval predmete okoli sebe, kakor da hoče s svojim pogledom odnesti s seboj vso malo učilnico. Pomislite samo: Štirideset let na istem mestu, vedno isto dvorišče in isti razred pred seboj. Samo klopi so se ogladile od naših hlač, orehi na dvorišču so se razrastli, vinska trta, ki jo je vsadil sam, se je vila zdaj okoli oken do strehe. Kako bi ga ne bolelo srce, reveža, ko mora zdaj zapustiti vse to in ko sliši sestro, ki hodi v gornji sobi sem ter tja in pospravlja stvari v kovčege in zaboje. Jutri mora namreč oditi in zapustiti za vedno ta kraj.

Kljub temu je imel toliko moči, da je učil do konca. Po lepopisju smo imeli zgodovino. Na to so najmlajši zapeli: A, E, I, O, U... Tam, na dnu sobe, si je stari Lavrič nataknil naočnike, tiščal je svoj abecednik in ponavljal z njimi črko za črko. Poznalo se mu je, kako se tudi on trudi. Glas se mu je tresel od razburjenja in tako smešno ga je bilo videti, da nam je šlo vsem na smeh in jok. Ah, ves moj živ dan ne bom pozabil te zadnje ure...

Nenadoma je v stolpu udarilo poldne in potem se je oglasil zvon. V istem trenutku so zadonele trombe pod našimi okni: bili so Italijani, ki so se vračali z vaj.

Gospod Volarič se je dvignil s svojega stola, bled ko zid. Še nikoli se mi ni zdel tako velik.

„Ljubi otroci,“ je rekel, „jaz... jaz...“

Toda nekaj ga je dušilo v grlu. Ni mogel izgovoriti stavka do konca. Obrnil se je proti tabli, vzel kredo in napisal z velikimi črkami:

„Živela Jugoslavija!“

Potem je obstal, z glavo naslonjen na zid in brez besede nam je dal z roko znamenje:

„Končano je... pojdite!“

Po Alfonzu Daudetu.

R. Maister:

Našim.

*Vi naši, ki ste pri morju doma
in vi ob Vipavi in Soči,
nikár ne izgubite srcá:
naj meja na zemlji hinavsko nas loči —
spod veže nas Pivka, ki v Savo se toči.*

„Čas mineva“, pravite običajno; a vedite:
Vi minevate, čas pa ostane.

(Walpole).

Kdor je suženj svojih strasti, je najnižkotnejši suženj.

(Mohamed).

Dušan Simić:

Sporočilo.

(Prevod iz srbskega.)

Zakaj so vaše roke tako slabe?
 Zakaj, zakaj samó te male muke?
 Kaj um vaš več ničesar ne iztuhta?
 Poslušajte: naš narod še ne joče,
 izmučena — ta raja še ne stoče,
 seljak izmozgani molčeč še čaka,
 kot da več nima v prsih žive duše!
 Poglejte: lic od bolečin izpitih
 ne moči solza, ne temni jih tuga;
 preziren smeh samó mrači vam dušo,
 obraz njih vedri pa vam beseduje:

„O, ali so vam roke vaše slabe!
 O, ali so še male vaše muke!
 Kaj um vaš več ničesar ne iztuhta,
 kot da zabija žreblje nam pod nohte,
 da ogenj netite na prsih golih,
 da roke lomite in trete noge
 in režete iz prsi moška srca,
 ki so samó od mržnje še vsa živa
 in kjer vijó se kakor ljute kače
 ognjene želje za osveto krvno?“

Zakaj so vaše roke tako slabe?
 Zakaj, zakaj samo te male muke?
 Zadrnite še jače, pesoglavci!
 Udri še jače, sodrga zločinska!
 Še bolj trpinči naše jadne brate,
 ki v strašnem molku nosijo vse muke,
 kot da več ni v njih prsih žive duše!

Zadrnite in bijte, jače, jače,
 da se že enkrat bol dotakne srca,
 da gorka solza jim oči zalije,
 da lica se izpačijo od boli,
 da duša enkrat že na glas zajoče
 in da v junaku starem lev zarjove!

O naša mala siromašna sela,
 nedavno čula so vrisk bojne puške,
 v planinah naših se je še nedavno
 odmeval bojni grom in klic mrjočih,
 a naša polja še krvi so žejna
 in naši orli še so željni leta
 in naše lepe in zelene reke
 še vedno hrepené, da vaša trupla
 zagreznejo v njih temne globočine.

Zadrnite in bijte, jače, jače!

Škoda povzročena po nasilstvih slovanskemu prebivalstvu v Julijski Krajini.

1918. 29. decembra:

Lire

Napad na uredništvo in upravništvo
 „Edinosti“ v Narodnem domu v Trstu
 K 15.000 9.000.—

1919. 4. avgusta:

Napad na Narodni dom, na Slovensko
 šolo v ulici Acquadotto, na Trgovsko-
 obrtno zadrugo v Trstu:
 Škoda povzročena:
 Uredništvu in upravništvu „Edinosti“
 (ne všteti uničenih 22 letnikov „Edi-
 nosti“) 5.353.10
 Slovenski ljudski šoli v ulici Acque-
 dotto 20 44.995.—
 Slovenskemu učiteljskemu društvu,
 istotam 10.000.—
 Učiteljem omenjene šole 1.809.—
 „Ruskemu kružku“ 715.—
 Zasebni trgovski šoli, via Cesare Bat-
 listi 1.865.—
 Trgovski-obrtni zadrugi, istotam . . . 104.550.80
 Tržaški posojilnici in hranilnici v Na-
 rodnem domu 860.—
 „Slovanski čitalnici“ istotam 28.486.—
 Vкупno 199.633.90

30. oktobra:

Lire

Napad na tiskarno „Tiskovnega dru-
 štva“ v Pazinu 86.300.—

8. novembra:

Napad na „Narodni dom“ v Pazinu . . . 1.000.—
 Vкупno l. 1919: 286.933.90

1920. 13. julija:

Požig „Narodnega doma“ v Trstu, v
 Puli in druge škode:

1. Narodni dom v Trstu. Vrednost Na-
 rodnega doma 15.000.000.—
 Tržaška posojilnica in hranilnica (iz-
 guba inventarja, obnovitev knjig in re-
 gistrov, izguba dokumentov 2.700.000.—
 Inventar Hotela „Balkan“ in kavarne
 Škoda utrpjena po 37 uslužbencih ho-
 tela 147.033.—
 Škoda utrpjena po najemnikih 2.710.329.—
 Tržaško podporno društvo 90.588.80
 „Glasbena matica“ 30.000.—
 „Slovanska čitalnica“ 120.000.—
 Gledališče 120.000.—
 Dramatično društvo 80.000.—
 Plesna dvorana 5.800.—
2. Odvetniška pisarna Dr. Kimovca na
 trgu Oberdan 90.000.—

3. Gostilna Lenček „Al Gallo“, istotam	12.000.—
4. kavarna „Commercio“	50.000.—
5. Ljubljanska kreditna banka	42.000.—
6. odvetniška pisarna dr. Josipa Vilfana	30.000.—
7. Splošna hranilnica	20.013.—
8. Ljudska šola srbske cerkvene občine	90.000.—
9. Odvetniška pisarna dr. Pretnarja in dr. Okretiča	52.731.20
10. Odvetniška pisarna dr. Josipa Abrama in dr. Josipa Agneletta	110.000.—
11. „Jadranska Banka“: vrednost pokvarjenega inventarja	800.000.—
škoda utrpjena radi posledic izgube	

1921. o priliki „volitev“ 15. maja:		Lire
1. Šorgu Josipu, pok. Antona, Šorgi, Oprtaljski Kras.		
Oprtaljski, bužetski in motovunski fašisti so prihrumeli v selo in mu zažgali hišo		50.000.—
2. Vesnaverju Matku pok. Ivana, Škofi.		
Oprtaljski, bužetski in motovunski fašisti so mu zažgali hišo		70.000.—
3. Kmetu Ivanu pok. Ivana, Škofi.		
Isti fašisti so mu zažgali hišo		50.000.—
4. Vatovcu Josipu pok. Jakoba iz Čezari obč. Koper.		

Narodni dom v Trstu, požgan dne 13. julija 1920 od fašistovskih tolč pod poveljstvom današnjega podpredsednika rimskega parlamenta Giunte.

dokumentov, radi nezmožnosti funkcioniranja nekaj dni in izgube zaupanja	3.750.000.—
12. „Hrvatska štedionica“	200.000.—
13. Špedicijska družba „Balkan“	600.000.—
14. Urad in stanovanje delegata kraljestva SHS	900.000.—
15. „Narodni dom“ v Puli	5.000.000.—
16. Odvetniška pisarna dr. Zuccona v Puli in njegovo stanovanje	150.000.—
17. Tiskarna „Tiskovnega društva“ v Pazinu	300.000.—

Vkupno . . . 34.000.995.—

Dne 16. 5. 1921. so se pripeljali fašisti iz Kopra, zažgali mu hišo	40.000.—
5. Bordonu Ant. pok. Janeza iz Čezarjev. Koperski fašisti so mu zažgali stajo, v kateri je bilo seno in poljsko orodje	50.000.—
6. Vatovcu Josipu pok. Andr. iz Čezarjev. Koperski fašisti so mu zapalili hišo	23.000.—
7. Valentiču Antonu pok. Valent., Čezari. Ko so koperski fašisti zažgali druge hiše, se je ogenj razširil tudi na njegovo in mu jo deloma poškodoval	6.000.—
8. Vatovcu Lovru pok. Ivana, Čezari. Koperski fašisti so mu zapalili hišo	40.000.—

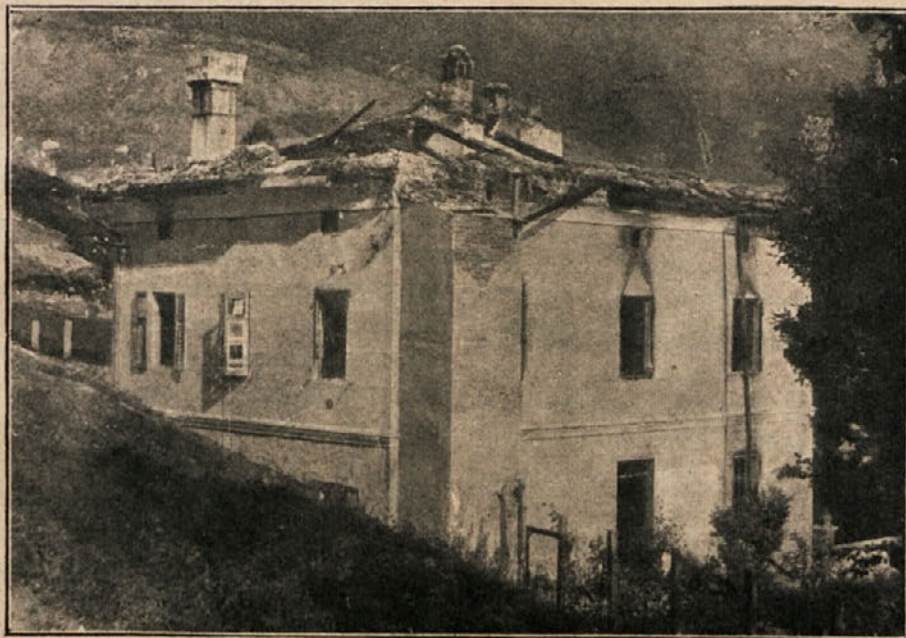
	Lire		Lire
9. Šturmerju Andreju od Ant., Mačkovlje. Prišli so fašisti iz Milj in mu zažgali hišo	29.524.—	25. 2 gospodarjema v Ospu in Prebenegu ob isti priliki	2.232.—
10. Smotlaku Matiji pok. Mat., Mačkovlje. Fašisti in vojaki so metali v hišo bombe, jo polili na to z bencinom in zažgali. Zgoreli sta mu dve hiši in 4 glave živine	44.905.—	26. Dinku Marojeviču, župniku v Brčvi. Fašisti iz okolice pod vodstvom nekega Oliva Breceviča iz Vižinada pretepli njega in oropali župnišče	4.000.—
11. Tulu Petru pok. Jurija, Mačkovlje. Fašisti in vojaki so navalili na hišo, najprej so vse razbili in mnogo pokradli. Kar je ostalo, so zažgali	23.832.—	27. Petru Buriču pok. Petra, Baderna. Fašisti polili vse pohištvo z bencinom in petrolejem in zanetli požar z bombami	18.000.—
12. Vatovcu Andreju pok. Andreja, Čezari. O priliki požara povzročene po fašistih, mu je vničil ogenj preko polovice hiše	7.000.—	28. Franu Flegu, Buzet. Fašisti zapalili hlev, iztočili vino in pobili pohištvo	40.000.—
13. Sosiču Antonu pok. Antona, Čezari. Piranski fašisti so mu zapalili hlev	30.000.—	29. Matku Benčiču pok. Ivana, Sv. Peter. Piranski fašisti pretepli njega in razbili pohištvo	5.000.—
14. Andrijašiču Josipu pok. Josipa, Črnikal. Šestkrat so bili fašisti pri njemu. Prvikrat so mu uničili knjige in spise ter ukradli Lir 1110.— in 155.— avstr. kron v srebru. Štirikrat so mu vničili vsakokrat po nekoliko pohištva, a šestikrat so mu zažgali hišo	34.000.—	30. Ivanu Benčiču, pok. Ivana, Sv. Peter. Piranski fašisti težko ranili njega in razbili mu pohištvo	5.000.—
15. Lukeviču Gašperu pok. Jura, Pojari. Dne 14. 5. 1921. so prišli fašisti iz Poreča, polili mu pohištvo in hišo z bencinom ter zapalili. Iztočili so mu 50 hl vina	30.000.—	31. Ivanu Flegu, dekanu v Buzetu. Buzetski in piranski fašisti uničili knjige in slike. Iztočili vino	10.000.—
16. Heraku Antonu pok. Pavla, Pojari. Poreški fašisti so mu polili pohištvo z bencinom in zažgali. Iztočili so mu 7 hl vina	17.000.—	32. Vinku Sepiču, nadučitelju istotam. Zažgali knjižnico	4.500.—
17. Radovič Kati vd. pok. Stipeta, Pojari. Poreški fašisti so ji zapalili hišo	5.000.—	33. Antonu Tončiču v Zrenju. Fašisti razbili vse pohištvo in iztočili vse vino	26.977.—
18. Vatovcu Karlu pok. Andreja, Čezari. Pri gašenju drugih hiš, ki so jih zažgali fašisti, se mu je pokvarilo pohištvo in vsa obleka. Ukradenih mu je bilo L. 700.—	2.200.—	34. Društvu „Danica“ in zasebnikom v Opatiji	14.200.—
19. Vatovcu Vladimiru Ivanov, Čezari. Ko so fašisti zažgali hišo Antona Valentiča, je zgorelo tudi njegovo pohištvo, ki se je nahajalo v njej	6.000.—	35. Župni cerkvi, župnišču, župniku in nekemu gospodarju v Moščenicah	4.413.—
20. Valentiču Petru Antonov, Čezari. Ob požaru, ki so ga povzročili fašisti, mu je bila vničena polovica pohištva	3.000.—	36. Dvema gospodarjema pri Sv. Barbari. Uničili pohištvo	7.500.—
21. Bertok Mariji vd. pok. Josipa, Čezari. Vničena ji je bila vsa kuhinjska in gostilniška oprema	1.500.—	37. Raznim v Kringi, Valturi, Pobegih, Pomjanu, Grižah (Milje), Dolini	13.262.—
22. 7 gospodarjem v Sv. Petru pri Piranu so piranski fašisti iztočili okoli 50 hl vina, zažgali 70 q sena in odnesli denarja v gotovini	21.010.—	Vkupno	766.516.—
23. 8 gospodarjem v Oprtaljščini in Bužetiščini so zažgali sena in slame ter ukradli denarja	4.230.—	Začetkom aprila 1921:	
24. škoda povzročena 15 gospodarjem v Mačkovljah o priliki napada	23.223.—	Napad fašistov na Krnico.	
		Zažgali 26 hiš	350.000.—
		Škoda radi tatvin in slično	90.000.—
		Izven Krnice so bili še oškodovani:	
		1. Ante Brgič v Manjedvorci, uničeno pohištvo, obleka in perilo	14.150.—
		2. učitelj Lukež v Tinjanu	5.000.—
		Vkupno	459.150.—
		9. septembra:	
		Požig „Narodnega doma“ v Rojanu	103.712.50
		12. novembra:	
		Požig „Narodnega doma“ pri Sv. Ivanu	107.677.37
		12. decembra:	
		Požig „Narodnega doma“ v Barkovljah	111.709.—
		Druge škode v februarju:	
		Požig mizarske delavnice Ivana Starega od Ivana Dorčiča v Pulji	5.000.—
		22. marca:	
		Fašisti udrli v prostore čitalnice „Bramstvo“ v Narodnem domu v Voloskem in zažgali ljudsko knjižnico	10.000.—

24. marca:	Lire
Fašisti iz maščveanja nad dr. Červarjem, ki je naznanil napad oblastvu, naskočil njegovo in Stangerjevo pisarno	36.000.—
4. aprila:	
Fašisti zažgali hišo Ivanu Oraviču v Vel. Vareških	15.741.—
Istega dne zažgali tudi hišo Antonu Zveku v Šegotičih (Pula)	89.720.—
Oktobra:	
Fašisti zapalili hlev Josipu Klemenu pri Sv. Petru	7.000.—
Novembra:	
Fašisti uprizorili maščevalno akcijo radi ubitega fašista na Vranje Selo. Požgali so hišo Ivanu Dobriloviču . .	40.000.—
Anton Dobriloviču	15.000.—
Vkupno l. 1921.	1.767.225.87

6. Župnišče Staroselo:	Lire
Razbita vrata in 96 šip	1.376.—
7. Izobraževalno društvo „Svoboda“ Staroselo:	
Požgana oprava, harmonij, glaske itd. Škoda	7.900.—
8. Jan Ev. Jarec, kurat v p. Staroselo:	
Razbito pohištvo, iztočeno vino, ukradenih nad 2.200.— lir	6.000.—
Vkupno	122.769.80

Druge poškodbe v letu 1922.

1. Društvo „Zora“ v Opatiji. Dne 10. 6. 1922. so fašisti navalili na „Zoro“ radi hrv. petja mladeničev, ki so šli k naboru, uničili so vse, zažgali pozornico, razbili glasovir itd.	5.000.—
2. Dne 26. 11. 1922. so fašisti zopet napadli „Zoro“ poškodovali glasovir in odnesli nekaj knjig	500.—

Župnišče v Drežnici pri Kobaridu, zažgano po fašisti ob priliki krnskega dogodka 23. 6. 1922.

1922. 23.—24. junija:	
1. Občina Drežnica:	
Požgano župnišče. Škoda	50.893.80
2. Jožef Kalin, kurat v Drežnici. V župnišču mu je zgorela vsa oprava, obleka, knjige itd. Škoda	35.000.—
3. Kuratna cerkev Srca Jez. v Drežnici. Požgani paramenti in cerkvena posoda, uničen ves farni arhiv z matičnimi knjigami. Škoda	15.000.—
4. Občina Kobarid:	
Uničen Volaričev spomenik	3.000.—
uničena občinska lipa	600.—
Uničena omara in kakih 500 knjig . .	3.000.—
5. Občinska knjižnica Staroselo:	
3. Sepič vd. Francija, roj. Puhelj, lčiči. Fašisti so ji zažgali hišo	3.000.—
4. Žiža vd. Katarina, Lindar. Dne 14. 8. 22. so fašisti napadli hišo, poškodovali vsa vrata, okna, razbili pohištvo, vse razdejali	3.170.—
5. Perkovič Marija, Lindar. nDe 14. 8. 22. napadli fašisti, uničili ozir. močno poškodovali vse pohištvo, uničili perilo, vso posodo, harmonij itd.	19.490.—
6. Dne 30. 10. so fašisti napravili hišno preiskavo pri A. P. v Trstu, odnesli in razbili več stvari	475.—
Vkupno	31.635.—
Vkupno l. 1922.	154.404.80

1925. 5. novembra:

Napad na tiskarno „Edinost“ v Trstu o priliki nameravanega atentata na min. predsednika Mussolinija:	
	Lire
Škoda v upravi tiskarne	7.400.—
„ pri rotacijskem stroju	11.368.—
„ v stavnici	14.100.—
„ v uredništvu „Edinosti“	22.311.50
„ v upravnishvu „Edinosti“	37.823.25
„ v prostorih političnega društva „Edinost“	2.322.50
(Škoda povzročena z izgubo važnih dokumentov za invalide, za vojno odškodnino in drugo je nepreučljiva).	
Škoda v upravnishvu „Novic“	8.270.80
„ povzročena osebju (med drugim je bilo docela uničeno motorno kolo)	12.180.—
Vkupno	115.776.05

Navedeni zneski, po večini določeni po zapriseženih cenilcih in naznanjeni pristojni oblasti, ne predstavljajo vse škode, ki so jo morali utrpeli Slovenci in Hrvati v Italiji od fašistov. Veliko slučajev ni omenjenih, n. pr. vse poškodbe o priliki drugih državnozborskih volitev 1924, ob drugih napadih na tiskarno „Edinost“, ob napadu na „Zadružno tiskarno“ in druga poslopja v Gorici, zlasti pa škode, povzročene Jugoslovanom na Reki za časa D' Annunzijevega regenstva. Vse te škode, ki jih nismo navedli, prekašajo celo škodo povzročeno po vojaških oblasti v prvih dveh letih okupacije, in ta znaša vendar nekaj stotisočev, (tako samo na nekdanji Ciril-Metodovi šoli v Trstu n. pr. nad 35.000 lir in Narodnem domu v Pazinu 40.000 lir).

J.:

Svetovni panoptikum.

Obstal sem sredi množice pred velikim paviljonom. Od zadaj so rinili v ospredje ter me takorekoč nosili seboj. Pod nogami je šuštel odpadlo listje s kostanjev, od tal je silila vlaga, jesenska luč je umirala.

Krog mene vroča, razgreta lica radovednežev, sloji pomešani, strnjeni v pričakujočega človeka.

Tam spredaj pestro poslikane plahte z različnimi prizori, ki vabijo ljudi. Turški širokohlačarji, obleganje mest, bežeče ljudstvo. Sredi verande je stala blagajna. V njej je sedelo bledolično, našminkano dekle, ki je nepremično strmelo v valujočo množico. Le sem in tja se je trudno nasmehljala biljeterju, ki se je v livreji sprehajal gori in doli ter se pripravljaj za besedo. Prižgali so luč, zaiskrila so se zcala nad blagajno, odjeknilo je v tisočerihi steklenih biserih, visečih na baržunastih zavesah. Voščena luč je oblila obraze, množica se je hipoma nahajala v drugem svetu.

Oglasila se je lajna. Ne vem zakaj, ampak tista lajna poje tako posebno, da me vselej prevzame. Razglašena je in trudna, sope tako žalostno, kakor bi prihajal glas iz drugega sveta.

Zivo mi je ostalo v spominu, kako sem se v mladosti drenjal pred komedijami v Lattermanovem drevoredu. Od tistih dob se ni prav nič izpremenilo. Mar ni prav tako pela lajna? Zrcala so okrušena, baržun oguljen, blagajni-

čarka je voščena podoba, ki se ne more postarati.

Komaj je biljeter povzdignil glas, da bi prekričal lajno, takoj mi je bilo jasno. Vse je ostalo, kakor v nekdanjih dneh. Zdelo se mi je, da se niti glas ni izpremenil. Ko sem se oziral po umirjenih obrazih premožnejših, razgretim pestunjah in služkinjah, temnopoltih, delavcih in vojakihi, sem hipoma občutil njihovo hlenjenje po grozotah, ki jim jih obeta biljeter.

Prav tako se mi je godilo takrat kot enajstletnemu otroku, ko sem se prerival v množici pred panoptikumom, hlastno požirajoč besede in slike. Kaj bi človek tajil, v nas je odkritosrčno ali pa pritajeno nagnenje, da se opajamo nad grozotami. So pa tudi ljudje, v katerih je zrastle nagnenje do strasti.

„Gospoda, le notri, le notri! Boste videli človeške muke v preteklih in današnjih dneh. V srednjem veku in v boljševistični Rusiji. Vse boste videli, kakor se je resnično dogajalo...“

Glas je naraščal, biljeter je z zadovoljstvom opazal, kako je priklenil oči in ušesa nase. Premešal je zgodovino, iz vseh časov je zevala groza.

„Še prav posebne muke boste videli, ki jih je moral človek prestajati zavoljo resnice in pravice...“

Razburjenje na verandi je naraščalo. Udarjal je zvonec, lajna se je trudila na vse kriplje,

v stekleni omari poleg blaganje so oživele voščene podobe.

Tam je stala kot predstaviteljica groze kosmata gorila, široko odpirajoča grozno žrelo. Z desnico se je opirala na oklešeno drevo, v levici pa je držala čez pas mlado deklo, zavito v tančico, visečo z glavo navzdol, obraz in deviške prsi obrnjene v občinstvo. Dekle je pojemale, v duplinah so se vrtele plave oči.

„Glejte človeštvo“, je kričal biljeter in se ni zavedal, kako ta surova podoba draži instinkte ljudi.

V hrušču in šumu so pričeli vstopati ljudje. Meščani, ošabno prezirujoči odkritosrčno pričakovanje nižjih slojev. Vsi pa so z enako radovednostjo izginjali za črnim zastorom.

Tudi mene je mikalo, da bi videl, kaj so prinesli po tolikih letih novega.

V notranjščini paviljona je vladala poltema. Ob stenah so žarela okrogla ladijska okenca, pred katerimi so se razvrščali ljudje.

Pristopil sem in se prepričal, da ni tako, kakor sem pričakoval. Ničesar novega, kakor bi bile stare slike za vse čase merodajne.

Edino vseč mi je bila priprostost teh slik, ki so uplivalo v žarki svetlobi magično. Kako je v mladosti uživala domišljija, kako sem pridrževal sapo in se nisem mogel odtrgati, dokler me oni za mano niso potisnili naprej.

Takrat sem trepetal pred temi ječami, divjimi prizori iz vojn, srednjeveškimi inkvizicijskimi mukami, kužnimi boleznimi, še v spanju so se mi prikazovali polblazni obrazi.

Topot so ljudje pred mano in za mano večinoma molčali, le včasih je ta ali oni divje zaklel ali pa se zasmejal.

Premišljeval sem, kako je pač revna ta vsebina in vendar opaja ljudi.

Kje so ostale grozote iz bizantinskih časov, Timurlenkova grozodejstva, ki so mogoče višek, kar je zmogel človek nad človekom. Ali bi ne poblašnel svet, če bi se odprli njegovi stolpi, v katerih se je zvijalo po dvatisoč zazidanih ljudi, ki so brez zraka in najmanjše sapice počasi umirali?

Bilo je, pa je izginilo, ker človeška fantazija ne more objeti, kar se je v tisočletjih strnilo v eni prikazni.

Ostalo je le to, kar se dogaja iz dne v dan.

Peljali so nas v poseben oddelek, zastrt s črnim bažunom. Svečana tišina je vladala med štirimi stenami.

„Hudičeve muke“ je razlagal biljeter.

Zagledal sem dvoje steklenih omar.

V eni je medla luč oblivala obraz do smrti izmučenega starca. Voščene figure že tako in tako spominjajo človeka na mrtvaški oder. Ta starec pa je predstavljal človeka že onstran groba. Tajni vzmet je sprožil mehanizem. Starec je pričel dihati, toda komaj so se prsa dvignila, so jim zarezali noži, ki so bili od vseh strani naperjeni vanje, težke rane. Kri je tekla. Odprl je oči, dva moža sta mu bodla trepalnice. Obsojen v peklenko smrt, ne more ne dihati, ne gledati.

V drugi omari je sedelo mlado dekle. Pred njo sta stala dva rablja v rdečih haljah. Dekle je odpiralo usta, rablja sta ji s kleščami ščipala jezik.

Zapustil sem panoptikum in stopil v megleni jesenski večer.

Kričeča groza me je polnila s studom. Venomer se mi je zdelo, da hodim med tistimi voščenimi figurami.

Ko sem pa pomislil, s kako strastjo sem jih hodil v mladosti gledat in kako so se drenjali ljudje tudi danes, sem se zdrznil.

Odkod to hlepenje po grozotah v nas? Mar ni naše opajanje boleсна naslada, katere ne pozna niti žival?

Kako oguljena je že trditev, da ne more biti žival nikoli tako okrutna, kakor človek, ki mu je dana oblast nad drugim in je pijan od svoje trenutne moči.

Vse laži o blagih človeštva, pravici in svobodi duha so mu zvesti hlapci, da z grozo zasuznji človekov duh.

Kaj so trenutna telo ubijajoča grozodejstva napram tihi smrti duha, v katero je obsodila ljudi znorela oblast v človeku.

Svetovni panoptikum je vsak dan odprt. V njem se vrstimo pred slikami tihe smrti, pred grozotami znorele oblasti, ki se je zarotila, da ugonobi, kar je ustvaril vesoljni duh v tisočletjih. Tam ni kričečih slik. Najhujša groza se je skrila v srca.

Briandi, Stresemani, Chamberlaini in drugi, pogledajte v svetovni panoptikum onstran Sneznika. V njem se vrste slike iz življenja

našega naroda. Tam ni kosmatih goril in voščenih podob, tam so vroča človeška srca, nad njimi znorela oblast.

Slišali boste tiho ječanje matere, kateri se je dete prodalo. Pesem, ustvarjena od duha ne sme razveseljovati, ne tožiti. Za srajco in čevlje pozdravljajo otroci znorelo oblast: eviva! Fronki so premalo, od gospodarja terjajo jezik družine, otrok in žene. Zaradi neizrečene misli mora klesati suženj v siciljske skale: eviva il Duce! Svečenik ne sme brati evangelija usmiljenja in vere v življenje, njegov evangelij je: Eviva il Duce! Žena, ki so ji ubili moža, mora glasno pozdravljati: eviva il Duce! Pol milijona ljudi nosi na čelu Kajnov žig, pol milijona ljudi je onemelo. Stotisoč otrok poje blazno himno: Eia, eia allala. V himni se je vtelesil današnji čas.

Četrto milijona pobitih, pregnanih leži pod prestolom oblasti „Eia eia allala“. Spodaj pod

črnim baldahinom se nič ne gane, svet je onemel, tiha smrt ne vzneta groze.

Za blagor naroda se je dvignila oblast, za njegovo boljšo bodočnost.

Povejte, koliko jih bo v Apuliji in Kalabriji nasičenih od pesmi slovenskega otroka?

Ali vas ni groza v svetovnem panoptikumu, vas vseh, ki rešujete kolonijalna, svetovna vprašanja, pridigujete večni mir in spravo med narodi. Zakaj ne govorite odkritosrčno, če ne verujete?

Jaz vidim in trepetam pred grozo bodočih dni.

Kdaj bo človeštvo prenehalo hlepeti po grozi?

„Eia eia allala“ se bori s stvarstvom duha. Govorite, kako je z večnim mirom in s spravo med narodi? Kaj menite, da se bo duh tisočletij uklonil pred črnim prestolom?

Govor poslanca Besednjaka v rimskem parlamentu, dne 13. maja 1926.

Gospodje poslanci!

Ni lahka in prijetna stvar za poslanca slovanske narodne manjšine govoriti k proračunu prosvete, a izvršiti moram svojo dolžnost.

Zbornica in dežela naj znata, kako sodi naše ljudstvo o šolski politiki fašistovske vlade. V svojem govoru hočem razložiti le gola dejstva in tako začnimo.

Šolska zakonodaja, ki jo je bil uvedel minister Gentile, je zatrla vse slovanske ljudske in srednje šole v Julijski Krajini ter prevrgla kulturno življenje našega ljudstva. (Hrup in krik v zbornici).

Starace, (ki sedi poleg Besednjaka): Če boš govoril neumnosti, pazi!

Približajo se kvestorji in pregovore Staraceja, da zapusti mesto in se poda med ostale poslance v sredino zbornice.

Besednjak (nadaljuje): Proti vsem vzgojnim načelom, ki so jih priznali in sprejeli vsi vzgojitelji omlanega sveta — in tudi italijanski — ste odpravili govorico otrok kot učni jezik in jo ponižali na neobvezen predmet, kakor je recimo ples ali petje.

(Skupina poslancev, ki stoji desno od Besednjaka začne ropotati in vpiti. Vse preglašuje mogočni glas Staraceja.)

Besednjak (počaka malo in nato povzame): To so bile slavne dodatne ure, za katere so morali slovanski starši delati še posebne prošnje, medtem ko je bil italijanski jezik, ki ga ljudstvo ne razume in ga ni zahtevalo...

Glas: Se boste že naučili italijanski! Se morate naučiti.

Lapi: Tako je!

Mussolini: Govorite dobro italijanski, saj vidimo, kako govorite Vi.

Besednjak: Toda jaz nisem kmet ali šestleten otrok.

Mussolini: Otroci imajo izredno lahkoto z jezikom.

Besednjak: Bi rad videl, gospod ministrski predsednik, ali bi se Vaši lastni otroci hoteli učiti mesto italijanščine n. pr. angleščine.

Poslanec Ricci: Govore izvrstno italijanski in služijo v prostovoljni milici, dragi gospod!

Predsednik zbornice: Ne spuščajmo se v učene razprave! Nadaljujte poslanec Besednjak!

Besednjak (nadaljuje): ...medtem ko je bila italijanščina za slovanske otroke po zakonu obvezna.

Neobvezno poučevanje materinega jezika (par ur na teden) je bilo vse, kar nam je ostalo od ponosnega šolskega ustroja, ki ga je bil izgradil naš narod z velikimi naporji tekom enega stoletja. (Ropot in vpitje.) To neobvezno poučevanje je služilo ministrstvu prosvete za nekako slepilo, da bi vam površni ljudje verjeli, da spoštujete materin jezik slovanskega prebivalstva. „Mi spoštujemo in častimo vaš jezik!“...

Poslanec Cian (ki je mislil, da Besednjak hvali italijanščino, začne kriliti z rokami in divje vpiti): Jezuit! Saj sem vedno trdil, da si prefriganec! Hinavec, jezuit! (V zbornici nastane hrup in krik.)

Besednjak: Le počasi! Saj ne veste, kaj hočem reči.

Predsednik zbornice: Nadaljujte poslanec Besednjak!

Besednjak: „Mi spoštujemo in častimo vaš jezik! Saj smo vam dali dodatne ure!“ so vzklikali tekom mojega zadnjega govora (Mussolini se smeje) nekateri poslanci od vladne večine, ki so bili tako dobri, da so me poslušali. (Medklici, ki jih v splošnem šumu ni mogoče razumeti.) In medtem ko so doneli v tej zbornici taki vzkliki in se je minister Casati tu hvalil z dodatnimi urami, so gazila šolska oblastva v naših krajih že na celi črti zakonske predpise o poučevanju našega jezika. Predložil sem nasledniku senatorja Casatija, to se pravi gospodu Fedeleju kako desetorico interpelacij, (medklici, nekateri poslanci se začnejo razgovarjati, Mussolini se smeje) v katerih sem obvestil ministra, da se v naših krajih krši dan za dnem šolska postava. Naprosil sem ministra Fedeleja tudi za dva razgovora in mu izročil listo, na kateri je bilo zapisanih nič manj ko 65 šolskih občin, kjer oblastva niso hotela izvrševati zakona in so samolastno zatrla dodatne ure. Rekel sem ministru, da gre za fašistovsko postavbo, dejal sem mu, da bi morali fašisti spoštovati vsaj zakone, ki so jih oni sami ustvarili...

Balbo: In kaj je odgovoril?

Besednjak: Strpite vendar malo. (Smeje.) Izjavil sem ministru, da kdor ruši zakone, ruši državo, zakaj država ne more imeti druge podlage kakor zakonitost, iz katere izhaja očitno ves red v družabnem življenju. (Fedele postaja nemiren in jezno nekaj mrmra.) Razložil sem mu, da se prebivalstvo nezakonitosti upira in da so v nekaterih istrskih občinah izbruhnile šolske stavke...

Bilucaglia (istrski fašist): Ni res! To pripovedujete vi!

Besednjak: Vam imenujem n. pr. občino Sv. Peter v Šumi.

(V zbornici nastane splošen hrup, vsi vpijejo vprek. Mussolini, ki je zelo pazno poslušal, se skloni k ministru Fedeleju in ga nekaj sprašuje. Ta razlaga in maha pri tem z roko. V obraz je rudeč od nevolje.)

Besednjak (nadaljuje): Vsi moji razlogi so bili zaman. (Medklici in dolgotrajen hrup.) Kakor vedno...

Predsednik zbornice: Poslanec Besednjak, nadaljujte svoj govor!

Besednjak: Če mi delajo medklice...

Predsednik zbornice: Ne ozirajte se na medklice!

Besednjak (nadaljuje): Uspeh mojega posredovanja je bil zelo značilen: starši, ki se iz zdravega in hvalevrednega čuta pravice niso marali ukloniti nezakonitosti, so bili kaznovani z globo, dočim so resnični in zavedni rušitelji zakonov: učitelji, šolski nadzorniki in šolski skrbniki ostali vsi nekaznovani, čeprav so.

Minister Fedele: Oni so na odličen način vršili svojo dolžnost. (Zbornica ploska.)

Besednjak: Jemljem na znanje izjavo ministra prosvete, ki trdi, da je dolžnost, in sicer odlična dolžnost državnih oblastev teptati zakone.

Minister Fedele: Naša dolžnost je vzgajati po italijansko italijanske državljane.

Besednjak (povzame govor): Ti državni uslužbenci — pravim — so ostali vsi nekaznovani, čeprav so bili prisegli na svojo čast, da bodo spoštovali zakone in pazili na njih izvrševanje.

Minister Fedele je s svoje strani smatral za umestno, da krona započeto delo, in je s kraljevim odlokom zakonom od 21. novembra 1925 odpravil dodatne ure v novih pokrajinah.

Minister Fedele: Dodatne ure so bile le slepilo, hotel sem biti odkritosrčen. (Zbornica ploska.)

Besednjak: Zelo sem hvaležen zbornici, da ploska radi odprave dodatnih ur, zakaj to ploskanje za-leže več kot 100 mojih govorov.

Mesto, da bi nam dal pravico — nadaljuje Besednjak — je minister uzakonil nezakonitost in raztegnil krivico na vse občine Julijske Krajine in Južnega Tirolskega.

Glas: Ne pretiravajte!

Minister Fedele: Ali nam hočete odrekati pravico, da delamo zakone?

Besednjak: Ugotavljam le dejstvo, da se je spremenilo v zakon, kar je bilo prej nezakonito. Vi ste uzakonili protizakonitost.

Mi smo lahko ministru tudi hvaležni za božično darilo lanskega leta, zakaj prineslo nam je veliko korist: uničen je vsak zunanji videz in pred vsem svetom je razgaljen raznarodovalni značaj (hrup in vpitje) vaše šolske politike.

Dudan: Toda vi ste Italijani! Ali nočete še tega razumeti?

Besednjak (se ne zmeni): Le povejte mi kak drug razlog, s katerim bi mogli pred javnostjo opravičiti odpravo tistih bornih dodatnih ur, v katerih se je še poučeval naš materin jezik! (Hrup.)

Mislim vsaj, da ne bo hotel minister prosvete trditi, da je naredil to iz občudovanja in spoštovanja za naš jezik.

Razmere so sedaj popolnoma jasne, vsaka dvoumnost je odslej izključena.

Minister Fedele: Tako je!

Besednjak: Stojimo pred dejstvom, da se smejo ali bi se smeli danes v Italiji Angleži, Francozi in morda tudi Kitajci neovirano učiti v zasebnih šolah svojega jezika in gojiti svoje slovstvo, dočim nad pol milijona Slovencev in Hrvatov, ki so italijanski državljani, ki plačujejo davke in služijo v italijanski vojski, ne morejo tega storiti ne v državnih in ne v zasebnih šolah. (Ropot in vpitje.)

Dudan: In še ne neha! Ali ne boste že končno razumeli, da ste Italijani?

Minister Fedele: Kaj bi bila Avstrija naredila z našimi šolami, ko bi bila zmagala?

Besednjak: Ne vem. Sicer smo bili mi Slovani proti Avstriji. Vem pa, da ste vi vse slovenske in hrvatske zasebne šole iz pred vojne — izvzet je en sam slučaj — zatrli in da so oblastva vse naše prošnje, da bi zopet otvorili kako zasebno šolo, gladko odbila.

Glas: Prav so naredila! (Ploskanje.)

Besednjak: Vaše ploskanje bo napravilo našemu ljudstvu gotovo zelo dober vtis. (Hrup.)

Gladko so bile odbite tudi vse naše prošnje, da bi ustanovili slovenske otroške vrtce. (Skupina poslancev na desni začne ropotati.)

Ricci: Ustanovili smo krasne italijanske vrtce!

Besednjak: Tega ne tajim, a so italijanski in ne slovenski.

Glas: Živimo v Italiji!

Besednjak: Pa to vendar znamo! Ali govorim jaz morda o ljudstvu, ki živi na Kitajskem? Naš jezik je končno jezik vaših sodržavljancev in ne jezik tujcev... (Medklci.)

Giunta: Izselite se čez mejo, tam je še mnogo prostora.

Besednjak: Mi bivamo na naši rodni zemlji!

(Nadaljuje govor): Krivične razmere, v katere je zagazila slovanska manjšina Julijske Krajine po objavi šolskega zakona iz leta 1923., se niso torej prav nič zboljšale, temveč postajajo čedalje težje, krivica se širi od naprav na osebe.

To dokazuje ravnanje z učitelji slovanskega rodu. Gre za ljudi, ki so vajeni discipline in ki so naučeni izpolnjevati vestno zakone. Tudi pod novim šolskim redom so oni vršili dolžnost, ki je naložena državnim nameščencem, kakor so to šolska oblastva sama ponovno priznala. Ti moške so kljub svojemu pravilnemu in poštenemu ponašanju podvrženi posebno v zadnjih časih najtežim moralnim mukam. (Šum.) Pred par meseci so dobili na Goriškem vsi poziv, naj se vpišejo v Fašistovski šolski sindikat. Njihova organizacija je odgovorila, da se bodo slovanski učitelji vpisali vsi v sindikat, ako bo tako določil zakon ali pa ukazala vlada.

Minister Fedele: Vam bi bilo seveda ljubše, da bi se vpisali v sindikat v Zagrebu.

Besednjak: To je Vaše mnenje. Ne poznam nobene organizacije v Zagrebu.

Minister Fedele: To ni moja trditev, temveč resnica. (Hrup.)

Besednjak: Vidim, da ste zelo poučeni in da poznate tudi stvari, ki ne obstajajo.

(Nadaljuje svoj govor): Odgovor učiteljev je bil korekten (pravilen) in ljudje značaja in časti niso mogli drugače odgovoriti. Toda njih odgovor je povzročil med voditelji sindikata v Vidmu pravcato pobuno.

Z dejanskim sodelovanjem šolskih nadzornikov, didaktičnih ravnateljev in s tihim odobravanjem ali dopuščanjem šolskega skrbnika v Trstu so bila sklicana na Goriškem uradna zborovanja slovenskih učiteljev in učiteljic in ko so jim zagrozili, da izgube kruh...

Minister Fedele: Ni res! To je neresnično. Šolski skrbnik ni nikdar zagrešil sličnih stvari. (Komentarji.)

Besednjak: Pravim, da je take stvari dopustil.

Minister Gentile: Morda gre za kak posamezni slučaj.

Gemelli: Italija je edinstvena država in ne mešanica, kakor ste bili vi Nemci v Avstriji. To dejstvo je zapisano. Vi imate zastarelo duševnost.

Besednjak: Sedaj ne govorimo o mešanicah, temveč o šolski politiki. (Nadaljuje govor): ...in ko so jim zagrozili, da jih pošljejo z rodne zemlje čez mejo,

so jim predložili v podpis izjavo, v kateri bi morali prositi nele za vpis v sindikat fašistovskih učiteljev...

Minister Fedele: Sindikat ne obstoji!

Besednjak (se ne zmeni): ...temveč bi morali tudi zatrditi na svojo čast, da so zapustili lastno slovansko organizacijo in da odobravajo celoma šolsko politiko fašistovske vlade! Goli vpis v sindikat — so rekli — da ni zadosten in so ga odklonili.

Kako se more, gospodje poslanci, zahtevati v postenju od slovanskega učitelja, da izjavi s svojim podpisom... (v zbornici nastane dolgotrajen vik in ropot, Besednjak se ustavi in čaka, da se poleže nemir.)

Predsednik zbornice: Vas prosim, da nadaljujete.

Besednjak (s poudarkom): ...da izjavi s svojim podpisom in na svojo čast popolno odobravanje, da so zatrli njegov materin jezik v šoli?

Predstavljate si, gospodje, moralni boj v duši petdesetletnega moža, ki ima ženo in otroke: z ene strani čuti v sebi dolžnost očeta, dolžnost, da prehrani ženo in otroke, da jih ne vrže na cesto, z druge strani se pa buni in upira v njem njegovo moško dostojanstvo, njegov čut časti, da bi podpisal na svojo čast izjavo, ki je lažniva!

Gemelli: Italijan bi se raje izselil!

Mussolini: Vi dramtizirate. (Vi opisujete stvar v preživih barvah. Op. ur.)

Besednjak: Izročim Vam, gospod ministrski predsednik, lahko izvod take izjave.

Mussolini: Je že prav. Bo najbrž resnično, toda Vi dramtizirate ves prizor!

Besednjak (nadaljuje): Kakšen dobiček ima sindikat fašistovskih učiteljev od članov, ki so sprejeli tako moralno ponižanje in zavrgli svoj značaj ter se vpisali v sindikat samo radi tega, da zagotove družini kos hrupa, je težko razumeti.

Tak je ob kratkem položaj našega šolstva.

Minister Fedele (bruhne razburjen): Kar Vi trdite, je povsem neresnično! Vi morate vedeti, da ni mogoče prisiliti učiteljev v nobeno organizacijo! Se lahko vpišejo, toda iz lastne volje, svobodno, v polni in brezpogojni svobodi vesti.

Besednjak: Tem bolj je treba zato obsojati postopanje, ki sem ga opisal.

(V zbornici nastane iznova ropot, Besednjak nadaljuje v največjem hrupu svoj govor):

Zakaj plačujemo davke?

Mi pobijamo sedanji šolski sistem nele zato, ker je v kričečem nasprotju z naravnimi pravicami naših družin (šum in vpitje) in z načeli krščanstva, ki jih nobena vlada in nobena država ne moreta ukiniti ali spremeniti, temveč tudi radi tega, ker nasprotuje vsaki socialni pravičnosti.

Naši nazori ne pripuščajo, da bi državljani slovanske narodnosti bili samo molčeči davkoplačevalci. (Fedele pritruje z glavo.) Oni jemljejo sicer nase vse finančne žrtve, ki jih nalaga zakon, in dajejo v obliki davkov del svojih žuljev državi, zato stavijo pa z neoporekljivo pravico zahtevo, da se njihov denar upo-

rablja v skladu z njihovimi potrebami, interesi in željami.

Dudan: V javnem življenju Italije so samo italijanski državljani, ne morejo biti drugi nego italijanski državljani!

Besednjak: Kaj sem pa jaz? (Smeh.)

Predsednik zbornice: Nadaljujte, poslanec Besednjak!

Besednjak: Mi Slovenci in Hrvati plačujemo vsako leto par milijonov lir šolskega davka, ki jih minister prosvete troši nato za uničevanje slovanskih šol in za borbo proti našemu materinemu jeziku.

Minister Fedele (vzkipi in zavpije z močnim glasom): Toda jaz ne potrošim v ta namen niti vinarja! Šole se pa vzdržujejo z denarjem države.

Besednjak: Država jemlje seveda denar z oblakov ali ga pobira na drevju. Davke plačujejo državljani, jih plačujemo mi, to je naš denar.

Minister Fedele: Italija popravlja ravnokar šole v Istri, ki so bile v klavrnem stanju...

Besednjak: Gospod minister, jaz ne govorim o poslopjih in o zidovih, temveč o jeziku. Ko bi bilo šolsko vprašanje vprašanje zidovja, bi se lahko sporazumeli... (Hrup.)

(Nadaljuje govor): Taka politika je v brezpogojnem nasprotju z voljo in z živlenskimi potrebami slovanskih davkoplačevalcev, taka politika je nemoralna. (Medklici, protesti, minister Fedele dvigne razburjen roke.) Vi, gospod minister, nas silite, da vam plačujemo letni tribut (letno dajatev, uredništvo) in nas s tem tudi silite, da vam mi pomagamo pri lastnem raznarodovanju. (Komentarji.)

Če nam ne marate vrniti šol, ki ste nam jih vzeli, in vpeljati v državne šole učni jezik prebivalstva, vračajte nam vsaj tiste milijone, ki jih leto za letom (hrup, medklici) dajemo v državno blagajno kot šolski davek in dovolite nam, da organiziramo tako sami z lastnim denarjem svoje šole. (Ropot in krik.)

Ko sem čital kraljevi odlok-zakon od 31. januarja 1924, št. 472, sem zapazil v prvem členu, da predvideva in dovoljuje vlada v Čirenajki in Tripolitanijski za grudo-rodne državljane mohamedanske vere arabske šole.

Dudan: Toda to niso italijanski državljani, to so podložniki!

Glas: To ni Italija, temveč kolonija. (Hrup v vsej zbornici.)

Besednjak: Vidite torej, da zahtevamo prav malo.

Predsednik zbornice: Gospodje poslanci, ne delajte medklicev!

Besednjak (nadaljuje govor): Radi plemenskih razlik, ki so v Afriki, priznava vlada potrebo, da obstoji poleg italijanske šole tudi arabska. Predlagam, da se raztegnejo ta načela šolskega sitsema v Libiji na slovansko manjšino Julijske Krajine. (Šum.) In vam lahko rečem, da nisem stavil tega predloga iz ironije (zavoljo zafrovanja, uredništvo), temveč radi obrambe naše narodnosti.

Glas: Kakšne narodnosti? (Za Italijane je narodnost in državljanstvo isto. Uredništvo.)

Besednjak: Recite pa našega jezika. Kakor vam drago. (Hrup.)

(Nadaljuje govor): Mi sprejemamo kakršenkoli predlog in kakršnokoli rešitev, le da se zaščiti naš jezik in se zagotovi svobodni razvoj naši kulturi.

To je naša neoporečna človeška pravica!

Tako nas uči z jasnimi in prepričevalnimi besedami eden vaših mož, ki je danes član vlade in katerega osebno cenim.

Glas (nekega poslanca): Hvala lepa!

Besednjak: Nisem vedel, da ste vi minister. (Smeh.)

(Nadaljuje govor): Minister za notranje zadeve gospod Federzoni je imel 24. septembra 1923 na občnem zboru društva Dante Alighieri v Padovi otvoritveni govor, v katerem je rekel:

„Ščititi italijansko narodnost, to se pravi: jezik, običaje, kulturo, zavest, je za nas bolj ko narodna dolžnost človeška pravica, ki se ji ne moremo odpovedati. In nihče nima poštenega vzroka, da bi videl v taki (naši) nameri nevarno ali sovražno misel.“

V duhu teh zdravih in poštenih načel vršimo naše delo.

Glas: Kaj ima opraviti izjava Federzonija.

Besednjak: Spada sem. Ponavljam, kar sem že rekel v zadnjem govoru: kar velja za vaše pleme, velja tudi za naše... (Velikanski hrup.)

Arrivabene: Ne velja za vaše.

Besednjak: Kar je pravično in pošteno za vas, ne more nihče v dobri veri tajiti, da je pravično in pošteno tudi za nas. (Ropot, medklici.)

Giunta (s povzdignjenim glasom): Tukaj smo mi gospodarji!

Besednjak: To vem dobro. Saj čutimo to vsak dan.

General Baistrocchi: Če nočete biti z nami, napravite prtljago in pojdite.

Besednjak: Da, toda s pogojem, da mi ponesete Vi kovčke. (Smeh.)

Predsednik zbornice maha z zvoncem: Tiho, gospodje! Ni mogoče, da bi vsak povedal svojo. (Ploskanje.)

Besednjak: Je v našem interesu, toda verujte tudi v interesu države, da daste polno svobodo razvoja naši kulturi in našemu jeziku...

Minister Fedele: in Vaši politični propagandi...

Besednjak (se ne zmeni): ... našemu jeziku, ki je končno jezik pol milijona vaših sodržavljanov. (Hrup.)

Greco: Ali nimate vseh pravic?

Besednjak: Ne, poslanec Greco! Ako imate Vi pravico pošiljati svoje otroke v šolo, da se tam uče v materinščini, moram imeti tudi jaz pravico pošiljati svoje otroke v šolo, kjer se uče v svojem jeziku.

Greco: Vi ste bili vsiljenci in pritepenci celo v Avstriji.

Luelli: Vi si morate zapiti v glavo, da ste sedaj Italijani.

Greco: Vi ste poražen narod!

Predsednik zbornice (maha z vso silo zvo-
nec in zavpije): Poslanec Greco, Vi nimate besede!

Besednjak (lahko nadaljuje): Vi lahko zahte-
vate od Slovencev in Hrvatov Julijske Krajine, da so
pošteni državljani, poslušni zakonom države, in v tem
boste uspeli. Nikdar pa ne boste uspeli, da bi iztrebili
naš jezik in našo slovansko zavest. (Protesti, vpitje.)

Ko bodo naše šole vse odpravljene in učitelji odstav-
ljeni, se bo spremenila sleherna slovanska družina v
šolo in vse-matere in vsi očetje bodo postali učitelji, ki
bodo prenašali iz roda v rod naš jezik in našo narodnost.
(Medklici.)

Zakoni držav so spremenljivi, narodi pa žive večno!
(Hrup, živahno razgovarjanje med poslanci.)

Italijanski humor.

Iz brošure:

NOVIM PODLOŽ- NIKOM ITALIJE

Slovenci!

Dobro je vam zna-
no, da se plašimo in bo-
jimo vsake nove reči. Ali
bo dobra? Prinaša nam
li- boljše- morda slabše
življenje? Tako je sedaj,
ko po božji volji in po
hrabrosti laških vojakov
vlada tukaj Italija, in bo
vladala tudi v bodoče.
Za vas je ta vlada nekaj
novega. To je razumlji-
vo, srce vam trepeče,
misleč: „Kakšna bode
nova laška vlada?“ Se-
daj se vam sme povedati
odkritosrčno in jasno, da

bode Italija tudi za vas kakor solnčni žarek, najboljša
pokroviteljica, izvir prave svobode in tople ljubezni.
Toda vi ne boste verjeli tem besedam; razumljivo je,
da boste imeli marsikake predsodke proti Italiji. Ta
knjižica naj vam dokaže, da je v tem slučaju vsak
strah nepotreben; ta knjižica vam govori resnico, ter
dokazala vam bode, da bo „novost“ laške vlade „dobra
in srečna“ tudi za vas, mili Slovenci!

Ne na bodalih, ne na bajonetih, ne na državnih
pravdnikih, ne na ječah, ne na vislicah, je podlaga, na
katri more trajno sloneti italijanska država, kakor
Avstrija. Le pravičnost je italijanska podlaga. In po
pravici Italija zakliče: Ljubimo svoje in spoštujemo
drugo. Ta je pot, ki ga vam Italija pokaže, ker je pot
ki vodi tudi vas Slovence do velikega cilja: do vaše
narodne bodočnosti in svobode in do vašega nacional-
nega in moralnega očiščenja pod Italijo!

Z tega dejstva izhaja, da se tedaj, ko gre za go-
spodarske koristi, ne dela več nobena razlika glede na-
rodnosti, pač pa je ena sama narodnost: Italijanska, in
vsled tega, tudi slovenska korist. Tisto zborovanje se
je zaključilo ob navdušenem vsklikanju „Živela Italija!“
Poročilo o zborovanju se je prevedlo tudi na slovenski
jezik. Vse to je srečno soglasje!

Srečno soglasje!

Jugoslovanske dnevniki razširijo hudobne vesti, da
Italijani pri vas so **barbari**. To ni res! Vi sami znate,
da je to laž! Barbarstvo je blago nemškega, ali srbskega
a ne italijanskega uvoza!

Slovenci! Pokažite torej, da ste dobri, ljubeznjivi,
zadovoljni in hvaležni laški podaniki. In ako boste taki,
ste lahko prepričani, da se ne boste nikdar kesali,
nikdar!

F. Babudri.

Nadejam se pa, da bodo čitatelji pomilovali, če
bodo našli še druge pogreške, in da jih bodo sami po-
pravljali.

**Nekaj cvetk iz brošure „Izviri in pomen evropske
vojne in italijanske vojne“**, ki jo je spisal **Alfred Do-
nadeo** Kr. Stotnik Komisar. Tiskala Tiskarna J. KRS.
Doretta Videm 1915.

Kadar naši vojaki, vriskom „Savoja...“, obvladajoči
krč truda, se so vrnili neustrašeni h krijevnemu darilu
boja, so slisali se strani sovražnikovih prekopov odgo-
vorniti: „Naprej, naprej, italijani ovaduh!“

Iz ktere zanimivega čitanja se izve, ki so naši
sovražniki in ki smo mi! Dott. Vincenc Lanzillo.

Pride mesec junja leta 1914, se zgodi zločin v Se-
rajevu, se pripeti sunek med srbskim narodom in av-
strijsko vlado, ponudi se okolnost ugodna za raztezo v
Balkanah. Italija, s svoje strani, dene naprej člen VII.
In ker Avstrija je odločila skruniti ga, Italija zahteva
dotične nadomestke. Od tu začne majhna in mučna zgo-
dovina drobnih nadomestkov, zvijačnih manevrov av-
strijskih, izgovorov, zmešnjav, političnih in diploma-
tičnih goljufij...

Med tem evropska vojna plapoli, se načrta vedno
bolj odkrit razpor med omiko in barbarstvom, med pra-
vico in prisilnostjo, se razkriva vedno vsaki dan naj
divjače premisljevanje nemsko-avstrijsko lepega udarca
proti Evropi...

Mi se borimo za korist našega sovražnika samega.
Zdi napačnost, pa je tako. Obroženi človeki, ki nam
stojijo nasproti pod enakim geslom, skrivajo naj bolj
razna plemena in nasprotnejša hrepenenja; ne jih združi
ni občna vera, ni občni uzor in niti občni jezik, ampak
le železna vez divje strogovodnosti; naši nasprotniki, v
večini, so zatlačeni.

Naj bode v dočakanju tega krasnega podjetja udi-
hovavec Človek, ki posebi v sebi vse naj bolj iz-
brane moči Dežele, Človek, ki, jih vodi k sreči nove
narodne visokosti, Človek, ki, z utelesenjem v svojem
delu vsih hrepostij svojih slavnih pradedov, ni ugasil
njihove misli, pa jo je uresničil z domoljubnim pokretom,
Viktor Emanuel III naj plemenitnejši in ob enem naj de-
mokratskejši kralj novošegnih monarhij!

Alfred Donadeo.

Račno delo

Prof. Saša Šantel:

Plastično slikanje na blago.

(Nadaljevanje.)

Izbrani prašek nasujemo sedaj na blago ter ga raztresamo tako dolgo po celi risbi, dokler smo se prepričali, da je risba docela

pokrita z njim. Nato odstranimo prašek z ostalega blaga najprej s tem, da otresemo vse, kar se svile ne prijema, na kak večji papir, s katerega preostanek lahko spravimo v škatlico ali vrečico, v kateri je bil shranjen.

Pravo čiščenje s krtačo sledi pa šele čez 2—3 dni, ko se je podložno barvilo popolnoma posušilo.

Pri tej priliki bodi še omenjeno, da ponavadi ni potrebno, da bi se ton podložnega barvila ujema s tonom barvnega praška, ki

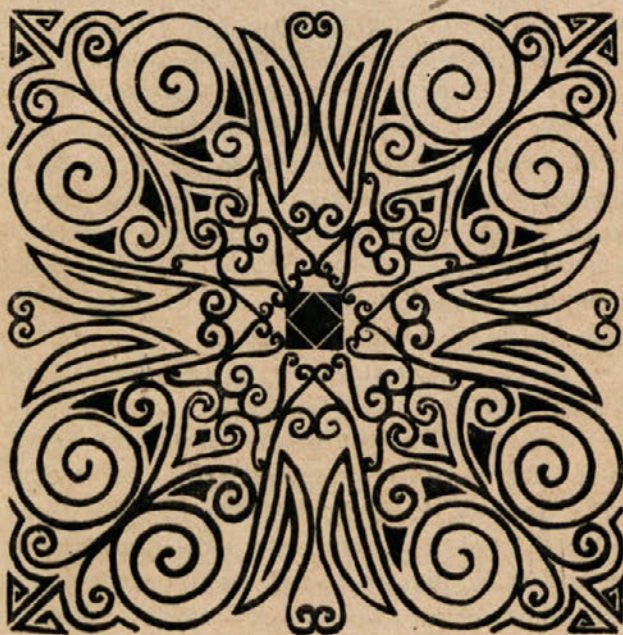

ga nasujemo na risbo, ker prašek navadno popolnoma krije. Razen pri uporabi kristalnih praškov, izhajamo povsod z belo reliefno barvo.

Načrti. Kakor razvidimo iz predstoječega inamo opraviti pri reliefnem slikanju predvsem z linearnim ornamentom vsake vrste. Med temi so zopet najbolj uporabni ornamenti, katerih desin je sestavljen iz dolgih brezkončnih potez, saj je razumljivo, da je težje črto začeti in z njo prenehati na pravem mestu, kakor jo voditi dalje. Da povečamo raznolikost takih ornamentov, moremo pri eni in isti risbi uporabiti poteze različnih barv. V tem slučaju izvlečemo najprej vse črte prve barve ter jih potresemo. Šele ko je svila popolnoma očiščena ostankov prvega

barvnega praška, nadaljujemo s podložnim barvilom za drugobarvne črte. Pri delu z briljantnim praškom, pri katerem odpade krtačenje, gre stvar hitro od rok. Pač pa zahteva delo, če ga krijemo z bronsami, več potrpljenja.

Kakor je tudi na opisani način izvršeno delo, če je dobro napravljeno, samo na sebi že dovolj lepo, da lahko vstreza svojemu namenu, se vendar kaže mnogokrat potreba, da pobarvamo gotove dele ornamenta z drugo barvo. Pri tem nam koristi posebno svojstvo reliefnih črt, da tvorijo izvrstno mejo ali jez preko katere se razne tekoče barve ne morejo razširiti na svilo. V tem oziru nas spominja ta tehnika na oni način batičnega dela, pri katerem izvršujemo barvanje s čopičem, kakor smo to opisali v števil. 3 „Domačega prijatelja“, str. 79. Za barvanje uporabimo tudi enaka barvila, torej predvsem batične barve, barvaste tuše, ali pa tudi akvarelne barve. Zelo lepo in sedanjim modi odgovarjajoče je barvanje samo ob robu ploskev, pri čemur se na eni strani barva nekoliko razsteče.

Kombinirane tehnike. Plastično slikanje moremo s pridom tudi uporabiti v zvezi s patroniranjem in batičnim slikanjem. V tem slučaju izdelamo ploskovne vzorce poprej v eni teh tehnik (a samo s pristnimi barvami za svilo), nakar sledi obrobjanje izbranih ploskev z reliefnim barvilom.

Končno bodi omenjena še mala posebnost teh barv, ki je bila menda najbolj merodajna za naglo razširjanje te tehnike posebno med mladim ženskim svetom. Pri obrobljanju manjših del, pri katerih se navadno uporablja šivalni stroj (cik-cak-stroj) ali dolgo trajajoče

ročno delo, zadostuje, da rob izvedemo z reliefnim barvilom, nakar zunanji ostanek blaga odrežemo enostavno s škarjami tik črte. Ta skrajšava časa je posebno dobrodošla pri delih, ki jim že pri rojstvu ni namenjeno dolgo življenje (robčki, miljeji, diademi itd.).

Tapetniško pohištvo

v zalogi ali po naročilu pri
= **RUDOLF SEVER** =
Ljubljana, Marijin trg 2.

TEHNIKA.

Novost na trgu pisalnih strojev.

V zadnji številki našega lista smo podali nekoliko zgodovinskega pregleda o razvoju in razširjanju pisalnega stroja. Pri tej priliki smo opisali stroj Ideal, ki je velikega tipa, kakor je običajno v rabi v odvetniških pisarnah, bančnih, trgovskih in industrijskih obratih ter v državnih in javnih uradih.

Obsežnejši promet, ki veže vse, tudi najoddaljeneše kraje med seboj, sili k napredku zlasti v tehniki. Vsi, ki so se v pisarnah in obratih navadili na pisalni stroj, ga tudi na svojih potovanjih nočejo pogrešati.

Ker pa je navadni pisarniški pisalni stroj v potniške svrhe pretežak in nepriročen, so se tehniki in iznajditelji trudili in raziskovali, kako bi mogli ustreči vedno nujnejši potrebi. Po daljši poti razvoja so današnji potniški pisalni stroji dobili obliko, ki je tako glede male teže kakor tudi glede popolnosti pripraven v svrhu, za katero je namenjen.

Medtem ko prevladuje v trgovini, industriji in uradih veliki pisalni stroj, rabi mala trgovina, obrtništvo in zasebnik (pisatelj, učitelj, orožnik) mali pisalni stroj. Takih malih pisalnih strojev je več vrst na trgu. Pri večini malih strojev pa so tovarne napravile to napako, da so vzele za male stroje slabši material, kar so motivirale s tem, da se baje mali stroj manje rabi nego veliki.

Sedaj je prišel na trg popolnoma nov model pisalnega stroja ERIKA, ki je tehnično dovršen, v materialu pa prekaša vse dosedanje male pisalne stroje.

ERIKA modela V ima 43 tipk (86 znakov) v štirih vrstah ter samo navaden preokret za velike črke. Stroj ne tehta niti 5 kg s kovčkom, kaučukastim pokrivalom in snažilnim orodjem vred. Trak je iste dolžine kakor pri velikem stroju. Tudi drugače ima novi model vse prednosti velikega stroja (široki valj, trojna prestava vrst, trojna prestava barvnega traku, avtomatičen preokret barvnega traku, tipka povratnica itd.).

Tipkina dvigala in tir, na katerem teče voz in ki so obrabi najbolj izpostavljene, niso več iz navadnega jekla kakor je bilo to pri prejšnjem modelu, ampak iz zlitine kroma, nikla in jekla. Ta zlitina je jako trda, prožna in ne rjavi, kar je pri pisalnih strojih velike važnosti.

S takim prvovrstnim materialom je življenska doba teh strojev pač neprimerno podaljšana.

Tvrdka The Rex Co., Ljubljana, Gradišče 10 je radevolje pripravljena novi model razkazati interesantom brez vsake obveznosti ali jim pa na željo pošlje brezplačno prospekt s sliko in natančnim opisom.

Opozarjamo naše cenj. čitatelje na današnji oglas.

SMEŠNICE.

Skrbni sin.

Oče sinu: „Kaj ti boš pil še en vrček?“

Sin: „Seveda. Toda oče nikar se ne pusti zadrževati... Ti moraš biti vendar že ob desetih doma.“

„Ali me ne boste smatrali za predrzneža, če vam povem, da je Vaša gospa zelo lepa?“

„O ne! Bil je čas, ko sem tudi sam mislil, da je lepa.“

Dober računar.

Učitelj: „Matí speče velik kos mesa, recimo en kilogram. Ona razdeli meso v tri dele; Jurček koliko dobiš tedaj ti mesa?“

Jurček: „Eno tretino.“

Učitelj: „Potem razdeli vse tri kose zopet na dva dela, kaj imaš potem?“

Jurček: „Dve šestini.“

Učitelj: „Potem razreže vse kose še enkrat?“

Jurček: „Tako imam štiri dvanajstine.“

Učitelj: „Kaj imaš pri ponovni delitvi?“

Jurček: „Osem štirindvajsetink.“

Učitelj: In kaj je potem, če vse še enkrat razreže?“

Jurček zmagoslavno pogleda učitelja in odgovori: „No, potem je pa golaži!“

Kriterij.

„Gospa Tratnikova, poglejte, kakšni reveži so sosedomi. Dvoje otrok igra na enem klavirju.“

8. Natančnost.

Dva znanca sta ložirala v hotelu. In ko sta prišla ob tretji uri zjutraj gor v sobo, sta imela že vsak svojo porcijo alkohola.

Eden se je hitro razpravil, vlegel in že dremal, pri tem ko je drugi še vedno brskal po sobi.

„Kaj pa iščeš še vedno po temi? Zlezi že enkrat v posteljo!“

„Vžigalice iščem.“

„Čemu pa sedaj rabiš vžigalice?“

„Moram pogledati če sem luč ugasnil.“

Protest.

„Poglej, Janezek, kaj ti teta želi k tvojemu rojstnemu dnevu!... Želim Ti, piše teta, veliko sreče in da ostaneš zdrav!... Tudi ti želim, da boš ti prav posebno priden in pameten otrok, tako, da te bodo starši veselili!“ —

„Ampak, mama, saj danes je vendar moj rojstni dan!“

V trgovini.

„Moj mož bo gotovo našel, da je to blago predrago.“

„Dovolite gospa, da vam nekaj rečem: vam je lažje dobiti drugega moža, kakor pa tako blago za to ceno.“

Otroška usta.

Dva dečka sta dobila za dobri šolski spričevali lep voz. Pri posetu vpraša stric dečka: „Kdo pa bo vaju prevažal v tem velikem vozu?“ „Veš striček“ odgovorita dečka, „sedaj naju vozi papa, kasneje pa dobiva pravega osla.“

Po Franu Reslu:

Pri krščanskem nauku:

V šoli je katehet otrokom prav lepo pripovedoval, kako je nastala zemlja, da ni bilo spočetka prav ničesar, kakor samo voda in zopet voda, potem jo je bilo vedno manj in manj in je prišel ljubi bog in je razpel roki in rekel: „Bodi luč!“

Tu opazi gospod katehet, da Zadnjikarjev Tonček, ki sedi v zadnji klopi, spi. Katehet zavpije: „Tonček!“

Tonček skoči pokoncu, kakor bi ga osa pičila.

„Tonček“, pravi katehet, „meni se zdi, da si ti spal? Kaj sem nazadnje rekel?“

Tonček si potegne z roko preko oči in odgovori: „Nazadnje? nazadnje, ste rekli: Tonček meni se zdi, da si ti spal?“

Veliko več.

Na pomlad je prišel Zaplotnik s hribov v vas. Celo zimo ni prišel v dolino, ker je bilo toliko snega.

Ko je vse potrebno nakupil, je šel v gostilno na polič vina. Tam so že sedeli gospod župnik, gospod učitelj, gospod poštar in gospod postajenačelnik in so kvartali.

Ko je stopil Zaplotnik v sobo, ga nagovori gospod župnik: „Ja tu je pa Zaplotnik! No, ali si se vendar upal v dolino? Saj ste morali imeti to zimo strašno veliko snega.“

„O, seveda“, odgovori Zaplotnik, „veliko, veliko! Mi smo imeli toliko snega, da nismo videli iz njega! Strašno je bilo snega! Ampak jaz sem imel še dobro.

Moj sosed, ta je imel pa še veliko več snega. Še veliko, veliko več!“

„Saj to ni mogoče“, odvrne gospod župnik, „kako naj ima ta več snega, kakor ti?“

„Ja, ja“, reče Zaplotnik, „ta je imel veliko več snega! Če vam rečem gospod župnik, moj sosed ga je imel desetkrat več!“

„Pojdi, pojdi“, pravi župnik. „Kako naj ima več snega kakor ti? Saj to ni mogoče?“

„Seveda je mogoče“, odvrne Zaplotnik, „saj ima on veliko več zemlje, kakor pa jaz!“

Ljubezniv zet.

Na policijsko stražnico prihrumi razburjen gospod in reče:

„Gospod komisar — za božjo voljo — gospod komisar, pri meni doma se je tašča obesila!“

„Ali ste jo takoj odrezali?“ vpraša policijski komisar. „Ne“ odvrne gospod „saj je še živela!“

Predlog.

Sodnik: „Vidva sta se medsebojno opsovala! Eden je rekel vol, drugi pa osel! Vzemita vendar te priimke nazaj!“

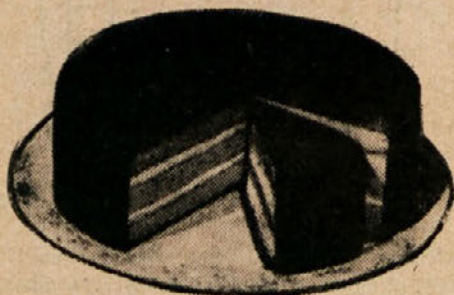
Zapisnikar (ko je videl, da se stranki branita): „Mogoče bi pa gospoda zamenjala?“

Finančnemu odboru.

„Gospoda moja! Varčevati moramo, naj stane, kar hoče!“

Za sladkosnede.

Indijanska penasta torta je za vsako priliko in se napravi sledeče: 14 dkg sladkorja, 4 rumenjake in zavitek dr. Oetkerjevega vanilijevega sladkorja se dobro zmeša, nato se pridene sneg 4 beljakov. Potem se vmeša 18 dkg moke, v katero se je preje pomešalo 1 kavino žličko dr. Oetkerjevega pecilnega praška. Ko je vse

dobro umešano, se dobro namaže tortno formo, vdene pripravljeno testo in speče. Ko je torta ohlajena, se je razreže v 4 dele. Napravi se vdevek iz pol litra stepene smetane, 8 dkg sladkorja in 1 zavitka dr. Oetkerjevega vanilijevega sladkorja. Ta nadevek se namaže med vse 4 dele (kakor kaže slika), zloži skupaj in celo torto povleče s čokoladno glazuro.

Dr. Oetkerjevi pudingi.